

Mlašč tednik Kronika

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

9. leto / številka 2

V Celovcu, dne 10. januarja 1957

Cena 1 šilling

Politični pretresi in inflacija

Gospodarski strokovnjaki Združenih narodov so ugotovili, da je v minulem letu proizvodnja, tako industrijska kot kmetijska, presegla vse dosedanje rekorde in je svetovno povprečje za okrog 5 odstotkov nad proizvodnjo v letu 1955. Na čelu te rekordne proizvodnje je seveda Amerika, ki jim sledi blizu Kanada, v Evropi pa ima Zapadna Nemčija za seboj že „sedmo debelo leto“, s čimer seveda nihče ne trdi, da bo sedaj neizogibno sledilo sedem suhih let, podobno kot v svetem pismu. Toda kljub optimizmu uradnih krogov, posebno gospodarskega ministra Erharda, se opaža v gospodarskih krogih precejšnja previdnost.

Pa tudi večina drugih evropskih in izvenevropskih držav lahko na splošno gleda na leto 1956 kot leto velike prosperitete in znatnega povišanja narodnega dohodka. Na Daljnem vzhodu zaznamuje izreden napredek Japonska, ki je dosegla 80 odstotkov svojega predvojne izvoza. V Evropi pa so med najbolj prosperujočimi države Belgija, Nizozemska, nordijske države in v nekoliko manjšem obsegu Francija ter Vel. Britanija. Franciji pišejo kri boji v severnoafriških kolonijah. V Veliki Britaniji so pa vsi finančni ministri imeli težave s prehitrim porastom notranje potrošnje, za katero je zaostajal izvoz. S tem pa je ogroženo gospodarsko ravnotežje te industrijske države, ki mora več kot polovico živil uvažati.

Kljub vsemu pa so tri četrtine leta preteklo v znamenju splošnega porasta blagostanja, višanja industrijske proizvodnje in rastoče inflacije, to je naraščanja cen in s tem zvezanim manjšanjem kupne moči denarja, ki ga niso mogla odpraviti vedno nova povišanja plač. Vendar ta pojav, ki smo ga občutili tudi v Avstriji, čeprav v še ne prehudi meri, ni nikjer zavzel oblike neposredne nevarnosti za gospodarsko ravnotežje prizadetih držav.

Z različnimi ukrepi so finančni ministri s trudom vzdrževali vsaj v najvažnejših panogah ravnotežje med cenami in plačili in izgledalo je, da bo voziček vendarle tekla naprej, čeprav je od časa do časa nekoliko zaškripal.

V zadnjem četrtletju tega leta pa sta vznemirila svet revolucionarno vretje v Vzhodni Evropi in križi okrog Sueškega prekopu. Sedaj, ko je višek politične krize v glavnem prekoracen — hvala Bogu, brez nove svetovne vojne — pa prihajajo na dan globlje posledice gospodarskega značaja, ki dajo slutiti, da bo leto 1957 brzkone najtežje, kot smo ga po vojni doživeli, vsaj na gospodarskem področju.

Upori v Vzhodni Evropi so najprej razgalili porazno gospodarsko stanje v satelitskih državah, po drugi strani so pa spravili v nered in zastoj (stavke na Madžarskem, neredi na Poljskem) še tiste panoge gospodarstva, ki so pod neizprosno knuto staliniističnega komunizma vsaj še kolikor toliko delovale.

Napetost na Bližnjem vzhodu in zapora Sueškega prekopa sta pa imeli na evropsko gospodarstvo in posredno tudi na ves svet podoben učinek, kot če človeka primeš za vrat in ga začneš daviti. Bolj kot kdajkoli poprej se je pokazalo, da Sueški prekop ni samo zadeva Velike Britanije in Francije, kot glavni delničar Sueške družbe, ampak vseh evropskih držav, pa tudi mnogih držav Srednjega in Daljnega vzhoda. Tako je na primer zapora prekopa najbolj prizadela Švedsko, ki je prejela 50 odstotkov vseh svojih goriv po vodni poti, ki je izkopana skozi peščeni jezik pri Suez. Evropskim industrijam je začelo primanjkovati nekaterih bistvenih surovin. Tudi druge, posebno sredozemske države, kot Italija in Grčija, katerih zunanja trgovina temelji na gosti mreži pomorskih zvez, je utrpela znatno škodo. V njihovih lukah se je začelo kopičiti blago, ki je prej odhajalo skozi Sueški prekop v svet.

Pomanjkanje surovin ter njih podražitev zaradi dolge poti okoli Afrike pa sta povzročila dvig cen, te pa zahteve po višjih mezdah in inflacionistična spirala je začela nevarno rasti. Dočim so prej dolžili le prebujno konjunkturo kot povzročitelja inflacije, se je sedaj pokazalo, da so politični pretresljaji še mnogo nevarnejši povzročitelji inflacije. Dočim je prej šla glavna beseda pri ukrepih za preprečevanje inflacije gospodarskim strokovnjakom (in treba je priznati, da so njihovi ukrepi inflacijo vsaj zavirali), so sedaj pred političnimi pojavi gospodarstveniki brez moči. Tu gre beseda le odgovornim državnikom, ki vodijo usodo držav. Ali, končno ljudstvom samim, posebno tam, kjer vlada prava de-

+ Zvezni predsednik dr. T. Körner

Minuli petek je nenadoma umrl dr. h. c. Teodor Körner, avstrijski državni predsednik. Smrt ga je dohitela popoldne na njegovem stanovanju, potem ko je še bil prebil dopoldanske ure v svojem uradu v Hofburgu. Pokojnik je bil 84 let star.

Teodor Körner von Siegringen se je rodil kot sin avstrijskega artilerijskega častnika v Komornu na Madžarskem leta 1873. Po dovršeni srednji šoli je sledil poklicu svojega očeta in postal častnik v avstro-ogrski armadi. Zaradi njegovih velikih sposobnosti in njegove vestnosti v službi je naglo napredoval. V prvi svetovni vojni, v letih 1914—1918, je bil šef generalnega štaba avstrijskih vojniških skupin na soški fronti, v okviru katerih so se hrabro borili tudi slovenski polki.

Po vojni je vstopil v vojsko avstrijske republike in postal njen generalni inspektor. Toda leta 1925 je šel v pokoj, opustil je svoj plemiški naslov in vstopil v socialistično stranko. Kot predstavnik te stranke je leta 1934 postal predsednik Zveznega sveta. V tej dobi je prišel tudi v spor s tedanjim kanclerjem Dolfusom. Zato je bil nekaj časa zaprt, a po izpustu iz zapora se je umaknil iz politike ter v skromnih razmerah živel

na Dunaju. Odklonil je pozneje tudi vabilo nacistov, da znova stopi v aktivno vojaško službo. Kljub življenju v zatišju pa ga ljudstvo ni pozabilo. Leta 1945 je bil kot socialistični kandidat izvoljen za župana na Dunaju in njegovemu energičnemu vodstvu gre zasluga, da je dunajsko prebivalstvo še v kolikor toliko znosnih razmerah prebrodilo najtežje prve povojne čase.

Po smrti prvega državnega predsednika dr. Karla Rennerja je bil leta 1951 izvoljen za njegovega naslednika dr. Teodor Körner. Na tem visokem mestu se je izkazal z veliko objektivnostjo proti vsem.

Pokojnega dr. Körnerja je v vsem življenju odlikovala velika osebna skromnost. Tudi po izvolitvi za zveznega predsednika je rad hodil peš po dunajskih ulicah. Na živilskem trgu je bila vsem znana pojava starega gospoda z mogočno belo brado, ki je nakupoval vsakdanja živila zase. Bil je Teodor Körner.

Že poleti je dr. Körnerja zadela lažja kap, od katere si pa je še opomogel. Toda minuli petek je podlegel neizprosni smrti. Za njim odkritosrčno žaluje vse avstrijsko ljudstvo.

Poživitev Kominforma?

V Moskvi so minulo nedeljo objavili uradno poročilo o sestanku vodilnih osebnosti Sovjetske zveze, Čehoslovaške, Madžarske, Bolgarije in Romunije, ki se je vršil v Budimpešti.

Sovjetsko delegacijo sta vodila Hruščev in Malenkov, dočim so satelitske države zastopali njihovi ministrski predsedniki z večjim štabom sodelavcev.

Pozornost je zbudilo dejstvo, da se sestanka niso udeležili predstavniki Poljske in Jugoslavije. Poročilo jih ne omenja, pa tudi ne pove, ali so jih Sovjeti sami izključili ali pa se predstavniki teh držav sestanka niso hoteli udeležiti.

Dejstvo, da se je sestanek vršil v Budimpešti, tolmačijo vsi kot demonstracijo Sovjetske zveze, da pokaže svetu, da ona hoče za vsako ceno držati Madžarsko v svoji oblasti. Iz besedila uradnega poročila pa izhaja, da so predstavniki omenjenih držav zagotovili madžarskemu „ministrskemu predsedniku“ Kadarju njihovo popolno podporo v „boju proti napadalnim imperialističnim silam“. (Kje in katere so te sile, morda

neoboroženi madžarski delavci in študentje? — poročilo ne pove). Ugotovili so tudi, da se je mednarodna napetost v zadnjem času znatno povečala, in sicer zaradi „rovarjenja napadalnih krogov v zapadnih državah, ki si želijo poostreitev hladne vojne“. Predvsem pa so ostro obsodili novo politiko Združenih držav na Bližnjem vzhodu (o kateri poročamo na drugem mestu).

Beograjski politični opazovalci menijo, da utegne budimpeštanski sestanek voditi pozneje k ustanovitvi nove, sicer po številu manjše, skupne komunistične organizacije po vzorcu nekdanjega Kominforma. Očividno hoče Sovjetska zveza še bolj navezati naše tiste satelite, ki jih ima še pod svojo kontrolo. V zvezo s to akcijo spravljajo tudi potovanje močne vzhodno-nemške delegacije, ki je s Pieckom in Grotewohlom odšla v Moskvo, da sprejme nova povelja.

Za tako ožjo povezavo sta pa Jugoslavija in Poljska neprimerni, ker obstaja nevarnost, da bi njune teorije o „lastni poti v socializem“ okužile tudi druge satelite, ki si — vsaj v srcu — želijo več neodvisnosti od Moskve.

Eisenhower rožlja z orožjem in z dolarji

Ameriški predsednik Eisenhower je naslovil na obe zbornici parlamenta v Washingtonu posebno poslanico, v kateri zahteva:

1. pooblastilo, da sme poslati ameriške čete v države na Bližnjem vzhodu, kadar bi bil od njih zato naprošen.
2. določitev zneska 400 milijonov dolarjev za prihodnji dve finančni leti kot gospodarsko pomoč zaostalim arabskim državam na Bližnjem vzhodu.

Predsednik Eisenhower je utemeljil svoji dve zahtevi z dejstvom, da je v zadnjih letih Sovjetska zveza po dobro premišljenem načrtu rovarila na Bližnjem vzhodu z name-

mokrarijo in ljudstvo z volilno glasovnico svobodno določa pot svojim politikom.

Pa tudi izbruh ljudske nevolje v Vzhodni Evropi kažejo, da ima tudi samovolja diktatur svoje meje.

Razvoj zadnjih mesecev še bolj jasno kaže, da bo moč ohraniti red in ravnotežje v gospodarstvu le, ako bo na svetu vladal mir. Pravimo na svetu, kajti ves svet je danes en sam organizem in ako je en ud ud bolan, to občutijo in zaradi tega trpijo tudi vsi ostali udje.

nom, da prepoji ondotne države s komunizmom in si v njih ustvari tudi oborožene postojanke. Dogodki v Egiptu in v Siriji so pokazali, da je sovjetsko rovarjenje grožnja za svetovni mir. Poudaril je tudi, da revščina in gospodarski nered nuditja najugodnejša tla za uspevanje komunizma. Zato je treba temu delu sveta, ki razpolaga z velikimi naravnimi zkladmi (posebno s petrolejem) nuditi obsežno gospodarsko pomoč, ki naj dvigne življenjsko raven širokih slojev arabskega prebivalstva.

Umik anglo-francoskih čet iz Egipta, ki predstavlja zadnje dejanje v postopnem izgubljanju političnega vpliva Francije in Velike Britanije v tem predelu sveta, je zapustil za seboj politično praznoto.

Odmev na poslanico predsednika Eisenhowerja v siromašnih arabskih državah, ki so doslej gledale v Moskvi svojo glavno zaščitnico, je bil dokaj previden, a ne odklonilen. Zato izgleda, da ima Amerika več izgledov za uveljavitev na Bližnjem vzhodu, ker razpolaga ne le z vojaško, ampak tudi z veliko gospodarsko močjo. In zverž dolarja je — zapeljiv.

- KRATKE VESTI -

Dve smrtni žrtvi je zahteval Mont Blanc, najvišja evropska gora, ko se je v začetku tega meseca nenadoma sprevrglo vreme. Siloviti viharji so zajeli 23-letnega Francoza Jeana Vicedoma in 24-letnega Belgijca François Henryja, ki sta se utrjevala za novo himalajsko ekspedicijo. Neki vojaški helikopter, ki ju je skušal rešiti, se je razbil pri pristanku. Štirje vojniki posadke so sicer obema že izčrpanima planincema prinesli odeje, okrepčila, zdravila in hrano, toda oba planinca sta bila že napol zmrznjena in tako oslabela, da ju v viharju niso mogli spraviti v dolino. Namestili so ju v napol razbiti kabini helikopterja in se morali sami povrniti v dolino, ker niso imeli s seboj vžgalic in vihar je postal vedno hujši. Snežni zameti in siloviti vetrovi so onemogočili vse reševalne poskuse na tleh in iz zraka. Pilot nekega letala, ki je pozneje brez uspeha poskušal pristati pri ponesrečencih, je ugotovil, da sta obe trupli negibno ležali na hrbtu. Z gotovostjo računajo, da sta planinca mrtva, ker tudi njuna obraza sta bila pokrita s snegom.

Plazovi so zasuli 3 smučarje v neki alpski dolini blizu Nice (Francija). Smrt je nastopila zaradi zadušitve. Ponesrečeni smučarji so pripadali skupini 28 božičnih izletnikov iz Pariza.

V italijanskih Dolomitih so reševalci po dvodnevnem iskanju našli še žive tri smučarje, ki so v visokem snegu izgubili smer in zašli. Dva izmed njih sta bila Avstrijca.

Zaroko bivšega jugoslovanskega kraljeviča Tomislava, drugorojenca pokojnega kralja Aleksandra I., z badensko princeso Marjeto, so minuli teden uradno oznanili v Londonu. Nekateri časopisi so prinesli sliko neveste, ki je hči badenskega mejnega grofa ter nečakinja vojvode Filipa Edinburskega, soproga angleške kraljice Elizabete.

Devetnajst oseb je bilo ubitih pri ponovnem izbruhu terorizma v Alžiru prejšnji teden. Na večih krajih so uporniki položili bombe, ki so čez čas eksplodirale. Dva domačina, ki sta bila pred nekaj tedni obsojena na smrt „zaradi pripadnosti k oboroženim tolpom“, sta bila minulo soboto usmrčena. Francoske vojaške oblasti so odklonile njuno prošnjo, za pomilostitev. Monsignor Duval, katoliški nadškof v Alžiru, je za božične praznike izdal poziv k „bratski ljubezni in pomirjenju“, ki pa je pri obeh straneh izzvenel v prazno.

Med francoskimi vojniki v Alžiru se širi podvigianost: tako je skupina stotih padalcev minuli teden vdrla v muslimanski predel mesta, kjer so pretepali mimoideče in s strel iz strojne puške ubili neko 8-letno deklico. O tem incidentu so z velikim zgražanjem poročali tudi nekateri veliki pariški listi, ki jih je zato francoski guverner v Alžiru, Lacoste, dal zapleniti, češ da bi take „neresnične“ vesti škodoval morale francoskih čet.

Papež je sprejel 9-letno francosko deklico Minou Drouet, ki je postala znana po vsem svetu po svoji knjigi pesmi. Spremljala jo je njena mati in sv. oče je malo pesnico pohvalil.

Kri v Kijevu

V Kijevu, prestolnici Ukrajine, so izbruhnili upori med študenti, ki so se potem spremenili v krvave boje. Nek potnik, ki je iz Moskve preko Ukrajine prispel v Budimpešto, je tam pripovedoval dopisniku britanske obveščevalne agencije Reuter, da se je vlak ustavil v nekem predmestju Kijeva. Zaradi bojev med študenti in rdečo armado je postal glavni kolodvor v Kijevu neuporaben za promet. Potniki iz moskovskega vlaka so prestopili v avtobuse, ki so jih prepeljali ob robu mesta na drugo stran. Tam so jih namestili v drugem vlaku, ki je potem nadaljeval pot proti Budimpešti.

Politični teden

Po svetu . . .

Eisenhowerjev odgovor Bulganinu

Pred dobrim poldrugim mesecem, ko u-
por na Madžarskem še ni vzplamtel do svo-
jega tragičnega viška in je izgledalo, da bo
tedanji ministrski predsednik Nagy uspel s
svojimi poskusi ustvaritve nekake „nacio-
nalno komunistične“ vladavine, je sovjetski
ministrski predsednik Bulganin pisal pred-
sedniku Združenih držav Eisenhowerju pri-
jazno pismo ter mu predlagal:

1. Sestanek poglavarjev petih velesil sve-
ta: USA, Sovjetske zveze, Velike Britanije,
Francije in Indije. Razgovarjali bi se naj o
splošni razorožitvi.

2. Demilitarizacijo širokega pasu v Ev-
ropi, ki bi se raztezal 480 km na vzhod in
zapad vzdolž sedanje „železne zaves“. Iz
tega prostora, v katerem ležijo države, ki na
zapadu pripadajo Atlantskemu paktu, na
vzhodu pa Varšavskemu paktu, bi tako Sov-
jetska zveza kot Združene države in Anglija
umaknile vse oborožene sile. Tudi države sa-
me, ki leže v tem prostoru, bi naj vzdrževale
le oborožene sile, ki so potrebne za ohranitev
notranjega miru. Dalje bi na dtem področ-
jem bila uvedena posebna mednarodna
zračna kontrola, ki bi naj pazila, da se pri-
zadete države ne oborožujejo preko dolo-
čenih meja, da ne gradijo atomskih orožij.

Pismi z isto vsebino sta prejela tudi fran-
coski in angleški ministrski predsednik.

Po dolgih posvetovanjih so se sedaj tri
zapadne velesile odločile za odgovor. Prvi
je odpisal predsednik Združenih držav Ei-
senhower, za njim pa že ministrski predse-
dnik Francije in Velike Britanije. Odklonili
so predlog za sestanek poglavarjev petih
zgoraj omenjenih držav, češ da ni v seda-
njem položaju od takega sestanka pričako-
vati posebnih sadov. Sicer pa je bila za vzdr-
ževanje miru na svetu ustanovljena Organi-
zacija Združenih narodov, ki je prav najpri-
mernejši forum za reševanje v Bulganino-
vem pismu načetih vprašanj, odgovarjajo
trije zapadni državniki.

Po drugi strani pa niso popolnoma zaprli
vrat, kajti po dogodkih na Poljskem in
Madžarskem ter izbruhu nemirov drugod v
Vzhodni Evropi so sovjetski predlogi v krat-
kem poldrugem mesecu dobili popolnoma
drugačen pomen. Do pred kratkim je bil
ves svet, z ameriško in sovjetsko vlado vred,
prepričan, da bi se tudi po umiku sovjets-
kih čet iz držav vzhodne Evrope komuni-
stične vlade držale tam naprej z lastnimi si-
lami. Danes je jasno, da bi po umiku sovjets-
kih čet narodi Vzhodne Evrope temeljito
obračunali s komunizmom. Zato trije za-
padni državniki pozdravljajo predlog o
umiku čet ter uvedbi zračne kontrole nad
širokim pasom vzdolž „železne zaves“, če-
prav pristavljajo željo, da bi naj ta kon-
trola bila raztegnjena na ves svet. Na kon-
cu izražajo upanje, da se bodo prizadete
vlade o teh predlogih še naprej pogajale v
okviru Združenih narodov. Toda vprav spri-
čo novonastalega položaja izgleda, da bo
ostalo zgolj pri besedah, kot je bilo vedno
doslej pri pogajanjih o razorožitvi, ki teče-

jo, odkar se svet vedno bolj in bolj oboro-
žuje.

Stalinovo nagrado je dal v dobrodelne namene.

Pietro Nenni, voditelj italijanske sociali-
stične stranke je bil že od leta 1945 z „de-
lovnim paktom“ povezan s komunistično
stranko in je pri vseh minulih volitvah na-
stopal v zvezi s komunisti. V parlamentu je
stal v najostrejši opoziciji proti sredinskim
vladam pokojnega De Gasperija ter njevo-
vih naslednikov Scelbe in sedaj zmernega
sredinsko-levičarsko usmerjenega ministr-
skega predsednika Segnija. Zaradi težkih so-
cialnih vprašanj, ki obremenjujejo italijan-
sko politično življenje, je bila ta opozicija
zelo uspešna in so glasovi obeh povezanih
strank iz leta v leto rastle.

Za zasluge, ki jih je Pietro Nenni v minu-
lih letih izkazal komunizmu, je dobil naj-
višje priznanje, s katero razpolaga svetovni
komunizem, „Stalinova nagrada“. Malo
pred smrtjo mu jo je osebno izročil pokojni
Stalin sam. Poleg priznawalnih besed pa je
ta nagrada zvezana z lepo denarno nagrado,
okrog 8 milijonov lir. Pravijo, da je bil
Nenni svojčes „Stalinove nagrade“ zelo ves-
el, a ne ve se točno česa, ali uradnega ko-
munističnega priznanja ali pa denarja.

Tudi Stalin je nanj napravil osebno ze-
lo močan vtis, in ko so ga njegovi nasled-
niki v Moskvi tri leta po smrti vrgli s pre-
stola, je Nenni nekaj časa molčal, potem
pa je izrazil nekatere zelo kritične pripom-
be na račun „destalinizatorjev“. Toda po-
znejši dogodki na Poljskem in Madžarskem
so mu prinesli še hujša razočaranja. Pa tudi
glasovi komunistične stranke v Italiji so ze-
lo upadli. Pred nekaj dnevi je Nenni izročil
celotni znesek „Stalinove nagrade“ Medna-
rodnemu rdečemu križu za pomoč madžar-
skim beguncem.

Ako je to njegovo dejanje izraz iskrenega
spoznanja ter napoveduje preusmeritev
Nennija proti taboru zapadne demokracije,
bo gotovo imelo globoke posledice v itali-
janskem političnem življenju in spremenilo
sedanje politično ravnotežje znatno v prid
pristašev prave svobode.

. . . in pri nas v Avstriji

Smrt državnega predsednika dr. Körnerja

je potisnila v ozadje vsakdanja politična
trenja v prestolnici in po vseh zveznih deže-
lah. Dr. Körner si je v času izvrševanja svoje
visoke službe pridobil upravičen sloves kot
pošten in nepristranski mož, ki mu je bilo
vrhovno vodilo njegovega dela: dobrobit
države. Žalujejo za njim vsi sloji prebival-
stva in prevladuje mnenje, da bo zelo tež-
ko najti moža, ki bi bil tako primeren za
najvišje mesto v državi, kot je bil pokojnik.

Cene naraščajo

Vendar pa žalovanje za državnim pred-
sednikom ni moglo prekriti nekaterih nepri-
jetnih pojavov v notranjem življenju drža-
ve. Predvsem, v zadnjem času je bilo opaziti
znaten porast cen na mnogih področjih. Ta-

ko se je podražil električni tok, premog, les,
železnica je zvišala tarife za prevoz v zimi
za vsakogar tako potrebnega premoga za
celih 50 odstotkov. V miru in brez hrupa se
je tudi davkarja pripravila, da potegne
davkoplačevalcem več denarja iz že itak pre-
cej praznih žepov. Uvedla je novo ocenitev
„osnovne vrednosti“ zemljišč, ki je podlaga
za obdavčenje kmetij. Določitev teh „no-
vih vrednosti“ je bila napovedana in so jo
pristojni uradi že izvršili, le prizadetim jih
še doslej niso sporočili. Gotovo pa je, da
bodo znatno višje od starih.

Tudi plače so šle navzgor

in znaten del narodnega dohodka gre za
vojaške potrebe. Najbolj se bo to poznalo
v stavbeni stroki, kjer so bili občutno
zmanjšani skladi za obnovitvena posojila,
ki so bila doslej glavni motor stavbene de-
lavnosti v Avstriji. Pričakovati je, da se bo
zmanjšanje sredstev za gradbeno stroko po-
znalo tudi pri manjši zaposlenosti gradbe-
nih delavcev v prihodnjem letu.

Na štajerskem bodo volili nov deželni zbor

Nove volitve so bile razpisane sicer z gla-
sovi socialistične stranke in stranke neodvis-
nežev (FPOe) proti volji OeVP, ki ima v tej
deželi relativno večino, vendar pa računa-
jo, da bo te volitve posebno z ozirom na do-
godke ob naši vzhodni državni meji le še
ojačile položaj „Ljudske stranke“. Uvede-
na je bila tudi manjša sprememba glede vo-
lilnih listkov. Ne bodo več dopuščene gla-
sovnice posameznih strank, ampak bo tre-
ba voliti samo z uradnimi glasovnicami.
Zgleda pa, da ta sprememba ne bo prine-
sla posebnih koristi socialistom, ki so jo
predlagali.

Živinski škandal na Dunaju

je razkril pred javnostjo proces, ki se je za-
čel pred tamošnjim sodiščem v zvezi s kon-
kurzom importne in eksportne firme Fökl
in Co. Kot znano je pri nas v veljavi poseb-
na ureditev mesnega trga, ki naj zagotovi
stalne cene živini. Ustanovljen je tudi po-
seben fond za financiranje uvoza, kadar je
premalo domače živine in hočejo z inozem-
skim blagom preprečiti porast cen, ter iz-
voza, kadar je doma mesa več in bi preve-
lika ponudba znižala cene na domačem tr-
gu pod gotovo mejo. S tem uvozom in izvo-
zom na podlagi posebnih ministrskih do-
voljenj se je bavila firma Fökl in poslilo so ji
šli kot namazani. Toda ta firma je imela
velike stroške pri oskrbovanju ministrskih
dovoljenj in se je nekega dne znašla v škrip-
cih, tako da ni več mogla plačati svojih dol-
gov in morala je iti v konkurz. Sodnija je
je ugotovila, da je živinska firma Fökl pla-
čevala visoke vsote, celo do 600.000 šil. raz-
nim visokim „žvinam“ nekaterih političnih
strank, ki imajo vpliv po ministrstvih, da je
„hitreje“ dobila potrebna dovoljenja. Te
podkupnine so potem v firminih poslovnih
knjigah beležili kot „upravne stroške“ in
glavni obtoženec Fökl je na razpravi izjavil
v svojo obrambo, da „so taka darila stran-
kam bila običajna“. Če je zadeva taka in do-
slej njegovih trditev še nihče izmed prizade-
tih ni prepričljivo zanikal, potem bo kmalu
moč razrešiti uganko, odkod nekatere stran-
ke dobivajo obilni denar.

nim ni bila popolnoma zadovoljna. V vseh imamo
več ali manj črno-belo slikanje, izstopajočo tenden-
co in oblikovno šibkost. Lani smo dobili štiri nove
romane:

Boris Pahor: Vila ob jezeru. Roman je
drugo književno delo mladega tržaškega pripovedni-
ka, ki se je že dobro uveljavil tudi v Sloveniji. De-
janje se odigrava ob Gardskem jezeru, kamor pride
za nekaj dni na dopust tržaški arhitekt Mirko Go-
dina, povratnik iz nemškega taborišča. Tu se sreča
z italijansko delavko Luciano in med njima vzklije
svojevrsna ljubezen, ki pa se ne razraste in se z
arhitektovim odhodom konča. Godini gre bolj za
to, da v dekletu zatre skrito simpatijo do pokojne-
ga Mussolinija, kakor pa da bi resno mislil na lju-
bezen. Zgodbe je v romanu malo in še ta nič poseb-
nega. Mnogo pa je v knjigi razpravljanja o vpraša-
njih, ki so mučila glavnega junaka v prvi povojni
dobi, zlasti vprašanje diktature. Lepo je naslikan
zunanj okvir z Gardskim jezerom in alpsko pokra-
jino v ozadju. To je podano z močnim lirskim ob-
čutjem.

Karel Grabeljšek: Dolomiti se kru-
šijo. Ta partizanski roman se godi v Dolomitih
leta 1941-42 in prikazuje, kako se začno nekateri
kmetje odvracati od partizanov. Delo je vsebinsko
precej fragmentarno, brez notranjega ravnotežja,
ljudje pa so črnobeli. Kritika z romanom ni bila
zadovoljna. Mitja Mejak Grabeljšku sploh odreka
sposobnost, da bi mogel napisati dober roman.

(Dalje prihodnjici)

Pocenitev, ki nas utegne drago Stati

Med nenehno reko novic o podražitvi
cen tega in onega, od kruha, mleka, vrvice
za psičke, vložkov za čevlje, do kmetijskih
pridelkov in povrtine se je nenadoma po-
javila bela vrana. Neka važna stvar se je
znatno pocenila.

Ta pocenitev ni plod izboljšanje proiz-
vodnje, manjših plač, ampak slučaja.
V Harwellu na Angleškem so znanstveniki
odkrili nekaj, s čimer bo moč odslej za po-
lovično ali pa še nižjo ceno izdelovati —
atomske in hidrogenske bombe.

Harwell je mesto, kjer vzdržuje angleška
vlada velike laboratorije in poskusne posta-
je za razvoj atomske energije v vojne svrhe.
Na podlagi tega odkritja bodo v doglednem
času mogli proizvajati poljubne količine
atomskih in vodikovih bomb tudi siromaki
med državami, kot Egipt, Izrael, morda celo
Monako, če ne bo tega preprečila miroljub-
na princesa Gracija, nekdanja filmska lepo-
tica Grace Kelly, na katere besedo njen mož
princ in vladar boja mnogo da. Doslej
je namreč bilo izdelovanje takih bomb le
privilegij najmočnejših in najbogatejših
na svetu, Združenih držav in Sovjetske zve-
ze. Čeprav bi nas spričo splošnega porasta
cen morala vsaka pocenitev razveseliti, pa
se le bojimo, da utegne človeštvo to poceni-
tev sila drago plačati.

SLOVENC

doma in po svetu

NOV SLOVENSKI IZUM

Profesor ljubljanske tehniške visoke šole
dr. inž. Kramaršič je iznašel novo pripravo,
ki se je izkazala kot vsestransko uporabna.
Imenuje se votlo mešalo. V bistvu je to pri-
prosta priprava, ki vsrkava zrak in ga do-
vaja tekočinam, ki jim ga primanjkuje. To
pripravo bodo uporabljali pri „zdravljenju
bolnih“ jezer. Kot znano so vprav najlep-
ša evropska jezera „bolna“. Bolehajo na
tem, da imajo premalo odtoka vode. Voda,
ki v teh jezerih miruje, postaja motna, uma-
zana ter se usmrja. To zaradi pomanjkanja
kisika, ki prihaja v jezera v premalih koli-
činah s tekočo vodo. Med najbolj znanimi
„bolnimi“ jezeri je Blejsko v Sloveniji, pa
tudi naše Vrbsko in Züriško v Švici. Sedaj
proučujejo praktično uporabo Kramaršiče-
vega patenta, ki služi poleg očiščevanja je-
zerske vode tudi za izdelovanje azbesta in
koncentracijo raznih tekočin, kot sadnih so-
kov in vina.

SLOVENSKA OBLETNICA NA ARGEN- TINSKEM RADIU

Za slovenski narodni praznik dne 29. no-
vembra so argentinski Slovenci pripravili
dve oddaji za ondodni radijski postaji Ex-
celsior in Radio Portena. Na sporedu so bi-
le slovenske pesmi, govor o pomenu te ob-
letnice za Slovence, španski napovedovalec
pa je med točkami opisal tudi nekaj zna-
čilnosti slovenske zemlje in ljudstva. Obe
oddaji sta bili namenjeni za špansko poslu-
šalstvo, da ga seznanita s Slovenci, njihovo
preteklostjo ter njihovimi narodnostnimi
posebnostmi.

Za slovensko občinstvo v Buenos Airesu
pa je SLS priredila spominsko slovesnost v
župnijski dvorani v Ciudadeli. Poleg lepe
udeležbe rojakov, posebno mladine, je bilo
na prireditvi videti ugledne predstavnike
argentinske krščanske demokratske
stranke. Sledila je vrsta govorov, med kate-
rimi je bil posebno zanimiv prikaz kulturne
in politične rasti Slovencev v zadnjih sto
letih, ki ga je podal znani kulturni dela-
vec dr. Tine Debeljak.

SLOVENSKI NARODNI PRAZNIK V TORONTU

Slovenska narodna zveza v Torontu (Ka-
nada) je v slovenski cerkveni dvorani pri-
redila dobro uspešno proslavo obletnice 29.
oktobra, slovenskega narodnega praznika.
Za vrsto izbranih recitacij iz slovenske knji-
ževnosti, pesmi in dramatskih prizorov, je
sledil govor dr. A. Kuka, ki je v jedrnatih
besedah orisal pomen 29. novembra za Slo-
vence. Prof. dr. Mantuani je v angleščini
podal kratko razlago slovenskega narodnega
praznika za številne odlične kanadske goste,
ki so se prireditve udeležili. Med njimi je
bilo več parlamentarcev, predstavniki osred-
nje vlade v Ottawi, novinarji in radijski
komentatorji. Veliki torontski list „Tele-
gram“ je o dobro obiskani prireditvi prine-
sel izčrpno poročilo.

KULTURNI OBZORNIK

MARTIN JEVIKAR:

Slovenska knjiga doma in po svetu

(Nadaljevanje)

Ivan Minatti: Pa bo pomlad prišla.
V zbirki je 34 pesmi, ki so razdeljene v štiri od-
delke. Iz vseh zveni strah pred vsakdanjim življe-
njem, skrbmi in revščino; značilno je bežanje pred
seboj v svet narave, utvar in ugašajočih sanj. Naj-
močnejši je v pesmih, ki so ugašene na temo: „Včasih
mi je težko.“ Izhaja iz Murna in Kosovela. Obli-
kovno so pesmi preproste štirivrstičnice z rimami,
precej melodične, nemirnega ritma in posejane z
novimi podobami in primerami.

Rado Bordon: Večne zanke. Zbirka je
najobsežnejša in najlepše opremljena po vojni. Ob-
sega 135 sonetov, ki so zbrani v devetih ciklih. Poje
o vsem mogočem, a v pesmih je tudi polno remini-
scenc na najrazličnejše pesnike in pesmi. Kakor se
zdi, da hoče biti pesnik odkrit in vsestranski, tako je
še bolj očitno, da je dostikrat namenoma nemora-
len, cinčen, harlekin, ki se vsemu posmehuje. Vi-
tal Klabus je Bordona takole označil: „Ni samonikla
pesniška osebnost, pač pa samo dovoljen uživalec
in ljubitelj poezije, ki si ne more kaj, da ne bi tudi
sam pisal.“

Elizabeta Spes: Utrip življenja. Zbir-
ka je izšla v samozaložbi in prinaša razne priloznos-
ne pesmi, ki so brez umetniške vrednosti.

Zdravko Slamnik: Tončkove sanje.
Pesniška pripovedka. Izšla je v Novem mestu in je
umetniško skromna.

Med pesniške zbirke moramo šteti tudi dve knji-
žici, ki sta izšli v Buenos Airesu v Argentini. To sta:
Vladimir Kos-France Gorše: Križev
pot prosečih in Tine Debeljak: Bara
Remec: Kyrie eleison.

Marjan Jakopič: Vrbova piščal. Zbir-
ka je izšla v Clevelandu in jo je napisal mlad slo-
venski pesnik, doma z Ježice pri Ljubljani. Obsega
48 pesmi, ki so razporejene v osem oddelkov. V njih
govori o materi, tujini, sebi, mrtvih, občutjih, de-
kletu, domu in domovini. Lepota slovenskih njh in
travnikov, nizke hiše z majhnimi okni in nageljni
na njih, bogov kot in podobe svetnikov na ste-
nah — to je Jakopičev pesniški svet. Njegovo po-
dajanje je toplo in prisrčno.

V ponatisu so izšle naslednje pesniške zbirke:
Slovenske balade in romance, ki jih je
uredil France Novšak; Pojte, pojte, drobne
ptice — zbirka pesmi za otroke, kakor jo je izbral
Lino Legiša; Pesmi o morju — izbor, ki ga je
pripravil Stane Suhadolnik. Končno je izšel nov in
cenzuriran Župančičev Ciciban.

PRIPOVEDNIŠTVO

Ker je v letu 1955 minulo deset let od konca voj-
ne, ima večina pripovednih del partizansko tema-
tiko. Kljub obilici tovrstnih del pa kritika z nobe-

Menihi, ki kuhajo – žgana pijača

Namen meniškega življenja je, da redovniki posvetijo vse svoje življenje pokori, molitvi in delu. Ponekod obdelujejo polja, drugod so se modernizirali in imajo svoje tiskarne, knjigovodnice; salezijanci vzdržujejo velike obrtniške šole in delavnice, v katerih sami delajo, obenem pa vzgajajo nove robove obrtnikov, ki jim nudijo temeljito poklicno spretnost, obenem pa tudi pravo krščansko vzgojo. Trapisti, ki smo jih imeli tudi v Sloveniji v Rajhenburgu, izdelujejo znameniti sir. Najbolj nenavadno delo pa opravljajo kartuzijanci v francoskem samostanu „La Grande Chartreuse“ pri Grenoble. Pečajo se s kuhanjem žganja, ali točneje likerja „Chartreuse“, ki je znan po celem svetu. Gotovo je marsikdo izmed naših bralcev tudi že zvrnil kako šilke te pijače, kadar ga je zbadalo ali pehalo v želodcu, ne da bi pri tem se zavedal, da to žlahtno tekočino izdelujejo menihi, ki ga sami nikoli ne pokusijo. Njim je zapovedan strog molk, pokora in premišljevanje. Spijo v samotnih celicah in samo enkrat na teden smejo priti skupaj in spregovoriti nekaj besed.

Liker „Chartreuse“ ima za seboj dolgo in zanimivo zgodovino. Samostan „La grande Chartreuse“ leži v goratem predelu, ki je nekad bil popolnoma odrezan od ostalega sveta. Sv. Bruno, ustanovitelj kartuzijskega reda, si je izbral ta kraj, da zagotovi svojim menihom popolni mir, v katerem so se posvečali molitvi, premišljevanju in pokori. Bilo je to leta 1084., torej pred devetsto leti.

Iz sprva majhne samostanske naselbine je tekom stoletij zrasel kompleks samostanov, ki je obsegal 5 hektarjev zazidanega področja. Kartuzijanci namreč živijo v celicah, katere so vsaka zase posebna zgradba, ki so z drugimi povezane z dolgimi hodniki. Menihi so se vzdrževali z lastnim delom, krčili so gozdove in obdelovali polja.

Maršalov recept za zdravilno pijačo

Leta 1605 se je v samostanu ustavil maršal D'Estres, ki je bil velik vojskovodja, pa tudi velik sladokusec.

Izročil je priorju recept žgane pijače, ki jo je znal pripravljati samo njegov stari kletar. Menih je, da bi naj menihom ta pijača krepila menihe pri njihovem težavnem življenju. Toda prior spočetka ni vedel, kaj naj z receptom počne, kajti menih je, da je za menihe najboljše okrepčilo molitev. Šele čez dobrih sto let so menihi uporabili maršalov recept. Nastala je osvežila in okrepčujoča pijača, ki se je izkazala kot uspešno zdravilo pri prehladih in želodčnih težavah. Izmučeni potniki, ki so se ustavljali v samostanu, so po nekaj požirkih te pijače zopet prišli k moči.

Takrat pa menihi s to pijačo, ki so jo izdelovali v malih količinah, niso trgovali. Pač pa so recept čuvali kot največjo tajnost. Ponavadi je za najvažnejše sestavine te pijače vedel en sam menih in ta jih je na smrtni postelji zaupal kakemu mlajšemu sobratu. Tako se je recept ohranjal iz roda v rod. Vprav zaradi te velike previdnosti bi bil nekoč skoraj šel v izgubo.

V času velike francoske revolucije so bili tudi kartuzijanski menihi pregnani. Zatekli so se v Švico. Le prior, ki je takrat edini poznal recept, je bil obsojen na pregnanstvo v francosko kazensko kolonijo Guayano ali Hudičeve otoke, kot so jih imenovali nesrečni kaznjenci. Toda na visokem morju je prior smrtno zbolel. Na krovu ladje ni bilo nobenega njegovega redovnega sobrata, da bi mu zaupal svojo skrivnost. Ko je bil na poslednjih zdihljajih, je povedal recept nekemu pobožnemu mornarju, ki mu je v času njegovega bolehanja skrbno stregel. Priorjevo truplo so po smrti vrgli v morje. Mornar se je po dolgi vožnji povrnil v Francijo, od tam je šel v Švico, kjer je izročil pregananim kartuzijancem priorjevo skrivnost.

Težave samostana in nasvet častnikov

Ko se je revolucija podelila, so se kartuzijanci povrnil v Francijo. Imeli so sicer recept, toda nihče ni vedel, kako je treba recept uporabljati! Več let so poskušali, dokler jim ni leta 1848 uspelo, da so znova izdelali pijačo, ki je imela vse dobre lastnosti izvornika. Pa tudi sedaj menihi niso mislili na trgovsko izkoriščevanje njihove pijače. Revolucija, napoleonske vojne in politični nered v Franciji so tudi kartuzijanski samostan hudo prizadele in zabredel je v velike denarne stiske. Pa tudi poslopja so bila v slabem stanju.

Nekega dne se je v samostanu ustavila skupina francoskih častnikov, ki so s svojimi četami imeli manevre v okolici. Menihi so jim postregli z doma izdelano pijačo, ki je gostom zelo ugajala. V razgovoru, ki se je nato razvil, je prior potožil o denarnih težavah, ki jih ima. Častniki so mu predlagali, da naj začnejo menihi na veliko izdelovati njihovo izvrstno pijačo in jo prodajati. Prior je nasvet sprejel. V tedanjih časih pa so bili častniki vseh evropskih armad povezani v nevidno bratovščino in vplivu

POZABLJIVOST TAJNICE JE PRINESLA POVIŠANJE POSLANIKU

V prvih dneh novembra je sovjetsko zunanje ministrstvo razposlalo okusno tiskano vabilo na najfinejšem papirju vsem tujim diplomatom v Moskvi. Vabila so veljala za proslavo „oktobrske revolucije“, ki jo Sovjetska zveza praznuje kot svoj državni praznik. Pravila diplomatskega bontona (uglajenega vedenja) zahtevajo, da tuji diplomati pošljejo zunanjemu ministrstvu, pri katerem so akreditirani, svoje posetnice (vizitke) z običajnimi frazami za lepo bodočnost in uspeh dotične države.

Kakor so ta voščila ponavadi prazne besede, so spričo krvavega plesa na Madžarskem po taktu sovjetskih tankovskih salv, zadobila naravnost grotesken pomen. Toda diplomatski običaji so neizprosni. Poslaniki zapadnih držav v Moskvi so le z težkim srcem odpremljali ta neiskrena voščila.

Toda naslednji dan, ko je bila v Moskvi glavna slovesnost in na kateri je govoril član centralnega komiteja Suslov in ji je potem sledil zvečer veliki gala sprejem pri bogato obloženih mizah, so v Budimpešti besneli najhujši boji. Zapadni poslaniki so po skupnem dogovoru in odobritvi njihove

častnikov se ima liker „Chartreuse“ zahvaliti, da je v nekaj desetletjih zaslovel po vsej Evropi. Leta 1860 so menihi pozidali veliko žganjarno in leta 1880 so prodali 1 in pol milijona steklenic svojega likerja. Pravijo, da se je tedanji papež Leon XIII. resno bavil z mislijo, da menihom prepove žganjekuho. Toda kartuzijanci so mu poslali steklenico „Chartreuse“ in odtlej o prepovedi ni bilo nič več slišati.

Med tisoči ljubiteljev „Chartreuse“ po vsem svetu so bili tudi mogočniki kot ruski car Nikolaj I., angleška kraljica Viktorija, ki je nekoč celo osebno obiskala samostan, avstrijski cesar Franc Jožef in drugi. Veliki raziskovalec Afrike Stanley se ni podal na nobeno pot v neznane puščave in stepe Afrike, ne da bi se bil prej prepričal, da je v njegovi prtljagi tudi zaboj steklenic „Chartreuse“.

Poskušali so menihom ukrasti skrivnost

Razume se, da so vinski trgovci in tovarnarji likerjev poskušali iztrgati menihom skrivnost izdelovanja njihove pijače, še najbliže je prispel k cilju neki davčni nadzornik, ki si je ob priliki obratne kontrole naskrivaj zabeležil na kos papirja sestavine, ki jih uporabljajo pri izdelovanju pijače. Ves zasopel je po pregledu pohitel k nekemu tovarnarju likerjev, da mu proda svojo skrivnost. Toda v velikem razburjenju je bil pozabil na mizi v samostanu svoj listek. Našli so ga menihi in ga sežgali.

Dandanes seveda liker „Chartreuse“ nima več tako odličnih odjemalcev kot so bili nekad knezi, kralji in cesarji, a kljub temu ga poznajo po vsem svetu in ga radi pijejo. Kartuzijanci so po tej vojni z izkupičkom likerja mogli pozidati porušena samostanska poslopja in ustanoviti več novih samostanov.

vih vlad ostali doma in sovjetski mogotci so z mračnimi obrazi sedeli ob bogato obloženih mizah, kjer so jim delali družbo le diplomati iz satelitskih držav.

Sovjetsko zunanje ministrstvo je bilo užaljeno in je čez nekaj dni poslalo nazaj vse lepo sestavljene čestitke in voščila, ki so jih diplomati iz zapadnega sveta s tako težkim srcem nekaj dni prej odposlali. Lepa klobuča. Edini, ki mu je bila neprijetna zadrega prihranjena, je bil bistroumni in dalekovidni angleški veleposlanik W. Hayter. Ker on vizitke enostavno ni poslal, mu je Sovjeti niso mogli vrniti.

Občudovanje dalekovidnosti in spretnosti Sira W. Hayterja med njegovimi manj srečnimi kolegi ni imelo meje.

Se pač vidi, je bilo splošno prepričanje, kaj zmore diplomacija s staro in strogo tradicijo. Angleži si lahko samo čestitajo, da jo imajo! — Res je bil kmalu nato povišan za državnega podtajnika v zunanjem ministrstvu.

Nekaj dni nato se pa je na prijateljskem večeru tujih diplomatov še izvedelo, da je tajnica angleškega veleposlanika dobila izreden dopust, kot dokaz posebne hvalečnosti

njenega predstojnika. Zasluga za posrečeno potezo gre namreč njeni pozabljivosti in ne poslanikovi prebrisanosti. On ji je bil naročil, da, kot vsako leto, pošlje vizitko z voščili, toda ona je na naročilo popolnoma pozabila, kot se pač pri ženskah pogosto dogaja. V tem primeru je njena pozabljivost prinesla diplomatski uspeh Angliji. To je pač prednost žensk, ki so v pisarniških službah. Vse drugače bi bilo, če bi pozabljiva tajnica pozabila — izključiti likalnik.

Nesmrtnost zaradi neuslišane ljubezni

Mona Lisa je bila ljubka deklica, ki je živela pred več stoletji v Italiji. Danes ne bi nič vedeli o njej, da ni bil vanjo zaljubljen neki Leonardo da Vinci, velik slikar, modrijan, inženir, ki je živel v času renesance.

Toda kot se zgodi večkrat, njegova ljubezen ni bila uslišana. Poročila je nekega bogatega meščana. Zaljubljenemu Leonardu je usoda dovolila le, da je kraljico svojih skritih sanj smel naslikati. Njen mož je namreč naročil portret. Nesrečni umetnik je v sliko izlil svojo vročo ljubezen. Nastala je velika umetnina. Ko je bila slika gotova, je pa naročnik ni hotel prevzeti, češ da v naslikanem obrazu ne spozna svoje žene. Obraz lepe Lize je spreletaval lahen, skrivnosten smehljaj, ki je bil vsem nerazumljiv. Vsem, razen Leonardu.

V teku stoletij je slika romala iz dežele v deželo in končno je obvisela v Louvru, največjem francoskem muzeju slikarstva, v prostorih nekdanjega dvora francoskih kraljev. Stotisoči, morda že milijoni obiskovalcev so šli mimo lepe Lize, ki še vedno očara vsakogar s svojim rahlim skrivnostnim smehljajem, ki ga nihče ne more do konca doumeti.

Pred nekaj dnevi je nek moški iz Bolivije v Južni Ameriki, ki so ga pazniki videli že dalj časa postajati pred sliko lepote, nenadoma vrgel vanjo oster kamen, ki je razbil zaščitno steklo ter poškodoval komolec lepote. Moža so takoj zaprli in bo prišel pred sodišče.

V vzrokih njegovega nerazumljivega dejanja pa krožijo različne domneve. Eni pravijo, da je Bolivijec anarhist, drugi menijo, da je nekoliko prismuknjel. Tretji so mnenja, da je bil nad sliko razočaran, četrti pa pravijo, da je zagnal kamen v lepo Lizo zato, ker se mu je — nerazumljivo smejala.

In vendar je smehljaj lepe Lize, ki je najlepši na njej, ostal nedotaknjen in tudi poškodbo na komolcu bodo restavratorji zlahka popravili.

Sicer pa to ni najhujše, kar je Mono Liso doletelo tekom dolgih stoletij. Nekoč jo je bil ukradel nek tat in so jo šele po dveh letih znova našli. Zanj so se potegovali mogočniki in bogataši. Menjala je večkrat lastnike v zvezi z izpremembami političnega položaja v Evropi. Pred leti jo je nekdo poškodoval z britvico. Svet se je do dna spremenil, a smehljaj Mone Lise pa je ostal svež in nedotaknjen, kot je bil pred blizu 500 leti.

Zgodba o podobi lepe Lize, katere kosti so že davno strohnele, katere obrazu pa je božansko nadarjeni umetnik podaril nesmrtnost, — pa čeprav ni hotela uslišati njegove ljubezni, ali pa morda prav zato, — je bogatejša za nov, zanimiv dogodek.

FRAN ERJAVEC, PARIZ:

KOROŠKI SLOVENC

II. DEL

Celovško deželno glavarstvo te cesaričine odločbe ni takoj objavilo, pač pa naročilo vsem svojim trem kresijskim glavarjem, naj v teku štirih tednov predlagajo, v katerih večjih podeželskih krajih, „zlasti v slovenskih predelih, bi bilo koristno ustanoviti nemške šole in sicer tako, da bi dobival cerkvenik ali ranocelnik ali kak drug pošten prebivalec letnih 20 do 30 gld“, tako da bi imovitejši otroci še nadalje plačevali tudi nekaj šolnine, revni pa bi lahko šolo obiskovali zastoni.

Seveda pa nikakor ne smemo misliti, da so bile z razom „nemške šole“ mišljene kake ponemčevalnice v poznejšem smislu, temveč je služila ta označba tedaj in še dolgo potem zgolj za označevanje ljudskih šol v narodnem jeziku za razlikovanje od srednjih latinskih šol. Teoretično so seveda vsaj prvi čas te ljudske šole res tudi skušale biti nemške, ker tedaj še pri skoro nobenem nemškem avstrijskem narodu ni bilo zadostnih pogojev, da bi mogli takoj ustanavljati šole v njegovem jeziku. Samo ob sebi je pa umljivo, da so se pri pouku vsi učitelji že takoj od početka posluževali materinščine kot nekakega pomožnega sredstva pri pouku, a kjer takih učiteljev ni bilo, navadno tudi do ustanovitve šole ni moglo priti.

121

Okrožni glavarji so se v smislu zgoraj omenjenega naročila obrnili na obstoječe krajevne oblasti, naj jim takoj javijo, v katerih krajih šole že obstajajo in kje bi bilo še drugod najti „omikane“, to je branja in pisanja zmožne osebe, ki bi se jih dalo uporabiti za učitelje. Velikovškemu okrožnemu glavarju baronu Aichelburgu so odgovorili, da v mestih in trgih Laiborške doline šole že obstajajo in bi jih mogli poslati tudi okoliški otroci. V Podjuni in drugih slovenskih krajih bi bilo mogoče najti učitelje v Pliberku, Guštanju, Dobri vesi in Kapli, toda ker bi imeli otroci iz Črne, Štebnja, Kamna, Škocijana, Galicije in Jezerske predaleč do navedenih učiteljev, bi bilo potrebno naprositi tamošnje župnike in kaplane, da bi za letno nagrado 20 gld poučevali še otroke, kolikor bi jim dopuščal čas. Poročil ostalih dveh kresijskih glavarjev prof. A. p. h., ki nam je opisal to porajanje koroškega šolstva, ni mogel najti in so najbrž izgubljena, a so bila po vsej priliki podobna.

Na splošno je mogoče reči, da je bilo v nemških predelih Koroške nekaj malega šolstva že celo po nekaterih večjih vaseh, dočim so bile v slovenskih predelih šole še nemogoče, kajti pogojev za ustanavljanje slovenskih šol še ni bilo, a nemške šole bi bile za slovenske otroke brez smisla.

Vse kaže tako, da se je deželno glavarstvo že iz teh prvih poizvedb prepričalo, da bo mogoče misliti na ustanavljanje šol v večjem obsegu samo s sodelovanjem duhovščine in samostanov, ker da „mora biti oskrbovanje ...

šol itak preimeniten posel vsakega župnika“ in zlasti, ker so sprejeli to misel tudi ordinariati z dokajšnjim razumevanjem.

Zaključek vseh svojih poizvedb je poslalo deželno glavarstvo 30. IX. 1767. na Dunaj, vnovič poudarjalo važnost, da se razširi znanje branja, pisanja in računanja tudi med preprostim ljudstvom, in predlagalo, naj se „tako v nemških kakor v slovenskih krajih, kjer doslej še ni nobenih šol, take ustanove in v njih poučuje branje in pisanje obenem z nemškim jezikom“, a kjer že obstajajo, naj se izboljšajo in naj se omogoči njih posečanje tudi revnejšim otrokom. Za dosego tega cilja je glavarstvo predlagalo:

1. Stanje že obstoječih šol naj se izboljša s tem, da se izboljša gnotni položaj dosedanjih učiteljev in da se preskrbi za šole potrebni prostori v občinskih poslopih.

2. V Celovcu naj se namesti dobro plačan vzoren učitelj, pri katerem bi se potem vsaj po 4 tedne vežbali pred svojo namestitvijo tudi drugi učitelji.

3. Škofje naj naroče redovnikom, da „tako ustanove redne nemške šole za branje, pisanje, računanje in katekizem“ in sicer (navajam le slovenske okoliše): v Podkloštru (benediktinci), Vernberku, Podgorju, St. Pavlu, Celovcu (franciškani), Beljaku (minoriti), Vetrinju, Žihpoljah (cistercijani), Borovljah, Kapli, Grebinju, Vovbrah (premonstranci) in v Velikovcu (avguštinci), pri čemer naj bi se od imovitejših pobirala majhna šolnina, revnejše pa bi poučevali zastoni. (Dalje prih.)

CELOVEC

Dne 29. decembra sta se poročila v Celovcu gđc. Traudi Kucher in Karel Ogris. Cerkevna poroka je bila v cerkvi sv. Jožefa v Siebenhügel v Celovcu, veselo ženitovanje pa v gostilni Moser v Borovljah.

Traudi in Karel sta oba dobra igralca in vneti kulturna delavca, ki sta že od vsega početka sodelavca celovške igralne družine in sta sodelavca sedanjega Slovenskega kulturnega društva v Celovcu. Ni potekla v Celovcu nobena kulturna prireditev, pri kateri ne bi sodelovala. Karel je po poklicu mehanik, Traudi pa je dobra pevka. To bodo potrdili čitatelji sami, če ste že slišali v celovškem radiu plošče: „Zlati časi“, „Mat“, „S triglavskega vetera gorovja“, „Oblaček snežni, beli moj“. Na teh ploščah poje namreč Traudi Kucher z g. Slavkom Grilc, ki je ravno tako vnet prosvetaš in podpredsednik Slovenskega kulturnega društva v Celovcu. Zgoraj navedene plošče že lahko dobite v celovških trgovinah za muzikalije.

Novoporočenemu paru, ki stanuje sedaj v Oberhaidach, želimo vsi celovski Slovenci obilo sreče in vse najboljše v zakonskem življenju. Obenem pa jih prosimo, da bi še vnaprej pridno sodelovala v okviru celovškega kulturnega društva. Tem čestitkam se pridružuje tudi Slovensko kulturno društvo in Krščanska kulturna zveza v Celovcu.

ŽVABEK

Dne 22. decembra so se vršile volitve funkcionarjev krajevnega kmečkega odbora v Žvabeku ob navzočnosti predsednika okr. kmet. zbornice g. Glantschniga. Ob tej priliki je novoizvoljeni načelnik M. Z. podal poročilo o stanju kmetijstva v Žvabeku. Posebno je naglasil težkoče, ki vladajo v tem kraju.

Kmetijska produkcija je bila zadnja leta radi vlažnega vremena še precej ugodna. — Povečala se je proizvodnja mleka in se odajda vedno vrši, ker je za mnoge kmete največje važnosti, da imajo nekaj rednih dohodkov. Živinoreja trpi zaradi pomanjkanja potrebnih bikov: za 120 krav je komaj en plemenjak. Umetno oplojevanje se bolj počasi širi, ker smo pač oddaljeni od središč in ni mogoče vedno pravočasno poklicati živinozdravnika, po drugi strani so pa tudi izdatki zaradi oddaljenosti višji.

Omenilo se je tudi, da bi naj Okr. kmet. zbornica posredovala, da bi se pripeljalo iz drugih krajev v Pliberk na letni sejmi nekaj

Pri nas na Koroškem

plemenskih bikov. S tem bi bila dana našim kmetom prilika si kupiti dobre plemenske bike in to priliko bi tudi marsikateri izkoristil.

Pri cenah za svinje in teleta pa je ta slaba stran, da je najvišja cena uradno določena in se vsako prekoračenje občutno kaznuje. Nasprotno pa niso določene najnižje cene in je ob času visoke ponudbe nevarnost, da kupec še sam potisne ceno nižje, kakor je na trgu in s tem utrpí marsikateri kmet občutno škodo.

Pri podeljevanju subvencij naj bi se ozirali na to, da bi oni, ki še niso bili deležni nobenih subvencij, posebno pa revnejši, imeli prednost.

Velika neugodnost za našega kmeta je tudi, da nima Žvabek s svojim gospodarskim središčem Pliberkom najkrajše telefonske zveze čez vas Dob. Imamo že nad 50 let svojo krajevno pošto oddajo, ki pa je s Pliberkom telefonsko povezana preko Wolfsberga. Potrebno bi bilo le par kilometrov napeljave do Doba, ker od tam je že več let telefonska zveza s Pliberkom. Želeti bi bilo, da se otvori javna postaja za telefonske pogovore. Primerni ukrepi od strani oblasti za odpravo navedenih teženj bi zaostalost naših krajev znatno odpravili.

Posebno žalostno je stanje kmečkega gozda. Veliko se je zadnja leta sekalo za nabavo kmečkih strojev in za popravila stavb. Nasproti prekomernemu izkoriščevanju gozda pa s pomlajevanjem in gojitvijo gozda popolnoma zaostajamo. Za dvig raznih kmetijskih panog je država dala in še daje ogromne zneske subvencij, enako bi bilo potrebno skrbeti za kmetijski gozd. S poukom in pravilno propagando bi se mnogo doseglo; nagrade in subvencije za pravilno ureditev pa bi dale pobudo za intenzivno gozdno gospodarstvo.

Upamo, da nas bode Okrajna kmetijska zbornica pri našem delu za dvig kmečkega stanu podpirala.

GLOBASNICA

Silvestrovo. — Na lahno snéži. Na vasi je vse tiho. Kako se časi hitro spreminjajo! Še pred tridesetimi leti so na Silvestrovo cel dan peli zvončki in cingljali kraguljčki, na saneh pa so se vozili sem in tja hlapci in dekle, ki so „bandrali“ iz hiše v hišo, iz vasi v vas. Danes hlapcev in dekel skoro ni več, danes gredo kmečki fantje in dekleta že med letom po širnem svetu, staro, nekdanje „bandranje“ pa bo kmalu utonilo v popolno pozabljenje.

Predno se poslovimo od starega leta, še to: Anzej Petek, delavec, si je po vzgledu svojega očeta pozidal hišico, v katero je pred kratkim pripeljal svojo izvoljenko Liziko Kah, da bi mu bila dobra življenjska družica in pridna gospodinja. Pri Bivcu pa se je omožila hčerka Lizika, njen mož F. Komar, po poklicu železničar, je rodom iz Dvora. Otroci, ki so pri njem šapali, so bili o darežljivosti mladega Bivca, najnovejšega Globašana, polni navdušenja. Ima dobro srce. Bilo srečno!

V minulemu letu so za vedno vzele slovo tri globaške gospodinje in en gospodar. V 65. letu svoje starosti se je poslovila od svojega moža in otrok, ki so se z vsemi sredstvi trudili, da bi jo ohranili pri življenju, skrbna Hodnikova mama. Šest let je njena krepka duša kljubovala težki, zahrbtni bolezni, predno ji je podlegla. V večnost se je preselila tudi osemdesetletna, za vse dobro vneta Podevova mati, žena daleč okoli znanega — že na pol oslepelega in bolehnega slikarja Jurija Hutter. Tudi blage Kahove Jere ni več med živimi. Za njo žalujejo njen sin Jurij Kah in številni vnuki in vnučkinje ter pravnuki. Tik pred Božičem pa smo spremili k večnemu počitku Aneja Pajaničič, pd. Pajaničiča v Globasnici. Rajni zapušča vdovo, rojeno Rožman, ter dva sina in dve hčeri. Z njim je legel v grob eden zadnjih „Hutarjev“, čuvajev nekdanjih globaških vinogradov in zadnjih vinogradov na Koroškem sploh. Naj jim sveti večna luč!

s trditvijo, da pride označba „ajdnica“ od tega, ker so v gornjem Rožu že od začetka sejali mnogo ajde. Če je ajda dobro rodila, so imenovali kraj po slovensko Sveče, če je pa slabo rodila, pa so kraj imenovali nemško „Maria Elend“ („Maria v bedi“)! Najbolj me je pa zanimala druga pripovedka, ki so jo preresetavali romarji, da je preko tukajšnjega gorovja potovala svojčas sv. Hema iz Krke na Kranjsko, pa je hotela obiskati tudi Marijo v Podgorjah. Že močno utrujena ni več mogla naprej, pa je v podnožju zaspala. Ko se je zbudila, se je znašla v kapelici Marije iz Podgorjan, ki so jo dobri duhovi prinesli v dolino. — In tako so se vrstile take pripovedke, da sem še doma dolgo sanjal o vsem tem in izpraševal mamo, ki mi je obljubila, da me bo peljala enkrat tudi v nemški kraj Krka, kjer je bila sv. Ema doma, ker je v tamošnji cerkvi celo njeno življenje upodobljeno v lepih izrezanih podobah.

Minuli so mi časi mladosti in prišli so časi nauka in študija. Pa sem ugotovil, da je na vseh teh pripovedkah, ki jih je ljudstvo po svoje olupšalo, vendar le nekaj resnice! Res so se pečine privalile enkrat daleč v dolino, ker je nekoč v starih časih neki potres tudi v tem delu Karavank zmajal vrhove kakor na primer v okolici Ljubelja, vrh Dobrača itd. — Res je tudi v svoječasni stari cerkvi v Svečah stala neka posebna kapelica, ki so jo potem odstranili kot ločeni prostor. Znano je tudi, da so pri nekem pohodu skoz Rožno dolino v tej okolici taborili Turki in so, kakor povsod, skušali tudi to cerkev upepeliti, pa se jim ni posrečilo. Ime prvega haselja je bilo baje Vrbice; poznejša že večkrat v listinah imenovana označba naselja je „Zwenkah“, kar se je mogoče pozneje spremenilo v „Svečah“! V 12. stoletju je nastala tudi že cerkev v Svečah, v Podgorjanah pa pozneje. Pa se začasno poslovim od tega kraja, ki nam je rodil slavnega borca za pravice koroških Slovencev Andreja Einspielerja, da se prihodnjič mimogrede še oglasim v St. Janžu in iz drugih že omenjenih krajev.

TINJE

V četrtek, dne 20. decembra smo imeli pri belem dnevu velik požar. Pogorel je Lavrejev skedenj sredi vasi. Ker pa je bilo vreme tako mirno, sta požarni brambi iz Tinj in Velikovca mogli ubraniti sosednja poslopja.

Na Štefanovo pa je mil. g. prošt Benetek zvezal za življenje Hanzeja Wank in Ančijo Tischler. Želimo, da bi se prav kmalu mogla preseliti v novi dom, ki raste poleg nevestinega dosedanjega doma. Mnogo sreče in blagoslova.

MOHLICE

Na novega leta dan so nam prebrali gospod župnik sledečo statistiko: Rojenih je bilo 6 otrok, in sicer 4 fantov in 2 deklici. Prirastek smo imeli kar dober, kakor je fara majhna. Umrli so 3 osebe: 1 moški in 2 ženski. Poroka je bila samo ena. Upamo, da jih bo letos več.

MEDGORJE

Cerkveni svet in farani se spominjajo svojega dušnega pastirja

Te dni potečejo tri leta, odkar so prevzeli povsod naokoli spoštovani preč. g. Anton Cvetko župnik Medgorje in Podgrad. Strah nas je bilo, če bomo zaradi pomanjkanja duhovnikov še sploh dobili stalnega dušnega pastirja, ko so nas zapustili preč. g. Janez Lampichler, sedaj župnik v Šmarjeti v Rožu, ki se jim tem potom zahvaljujemo za ves trud v obeh farah. Razveselili smo se, ko so nam radiški župnik obljubili, da se bodo potrudili in prosili škofa, da nam pošlje stalnega duhovnika. Toda nismo bili razočarani.

Sedaj delujejo preč. g. Cvetko že tri leta uspešno med nami. Ne moremo preko tega, da bi se jim tudi javno v listu ne zahvalili. Zato sprejmite danes ob koncu triletnega dušnopastirskega delovanja od vaših faranov iskrene čestitke in najlepšo zahvalo za ves Vaš trud in za vso dobro voljo, ki ste ji kot dober dušni pastir pokazali napram nam faranom. Mi Vam tega ne moremo plačati, toda smo uverjeni, da bo Vam ljubi Bog povrnil tisočkrat. Mi Vam samo obljubimo, da bomo ostali tudi v bodoče Vaši zvesti farani in se bomo potrudili v bodoče izpolnjevati še boljše Vaše besede in dobre nauke, kot smo jih do sedaj.

Med tem časom se je popravila cerkev, naročili so se trije zvonovi, orgle so bile poprave potrebne in sedaj še klopi. Popravljeni so bili križi ter dva nova postavljena, kupili smo vrsto mašnih oblek in oltarnih prtov; oltar je dobil dodatno razsvetljavo, tako da je sedaj naša Marijina cerkev podobna romarski cerkvi.

Naš provizor je poznan tudi po vsej Slovenski Koroški kot dober misijonar, pridigar, vodja duhovnih vaj in stanovskih naukov. Z ozirom na to se mu je posrečilo dvigniti v svojih farah tudi versko raven in navdušiti vernike za večkratno prejetje sv. obhajila. Večkrat nam je pripravil, bodisi sam ali s pomočjo sobratov, lepe verske ure in prireditve, ki nam bodo ostali v spominu. Tudi obe novi maši, ki sta se vršili v naši fari, bosta zapisani v farni kroniki, kajti glavna skrb je slonela ob takšnih in podobnih prilikah vedno na njegovih ramah. Po pravilih in zgledu sv. Don Bosca se tudi zelo zanima za mladino, za kar smo mu še posebno hvaležni.

Samo eno slabost ima naš g. provizor, ki je pa v resnici le njegova moč, da nas večkrat zapusti, kadar ga kličejo potrebe v dušnopastirstvu kot misijonarja ali vodja duhovnih vaj itd. Zahvaljujemo se tudi njegovim namestnikom, kadar nas obiščejo.

S hvaležnim srcem se hočemo potruditi, vse opustiti, kar bi lahko ožalostilo in ranilo njegovo duhovniško srce in imamo farani samo eno željo, da bi se prav dobro počutil med nami in ostal v naši fari najdalje, kot je le mogoče.

Tem željam se pridruži tudi uredništvo našega lista in želi preč. g. provizorju v dušnopastirskem delovanju obilo uspeha in trdnega zdravja.

Želim vsem izletnikom in romarjem

srečno in blagoslovljeno
novo leto 1957

ter se priporočam tudi v novem letu za izlete z avtobusi. Prevzamem tudi vsakovrstne prevoze s tovornimi avtomobili.

AVTOBUSNO PODJETJE
ŠTEFAN SIENČNIK
DOBRLA VES

ROŽAN:

Ljudskošolski romar pripoveduje

„Ko sem še majhen biv“ — se začneja neka pesem, ki bi jo za ta članek nadaljeval nekako takole „... sem z mamo romat šov“, pa mi je iz tega časa mnogokaj ostalo v sedaj že sivi glavi, — vtisi mladosti, ki so jih pozneje pilili in izpopolnjevali nauki poznejšega življenja. V razgovorih in pogovorih starih babic in dedejev so mi nastale še slike iz začetka prejšnjega stoletja in zvedel sem tako za pripovedovanja o krajih in cerkvah, iz še bolj starih časov, kako je nastala na tem ali drugem bregu kaka starodavna cerkva, ali odkod je priromala tja na oltar soha ali slika, ki je uživala posebno čiščenje. Saj je dalo romanje, v prejšnjem stoletju, ljudstvu izven tolažbe in izpolnitve drugih dušnih potreb tudi nekaj pogleda v sosedni svet; ljudstvo je spoznalo drugi način gospodarstva, gotovo vrsto kulture v stavbah in spomenikih, v cerkvenih sohah in slikah, v nakitu in kinču, — in tako bistrilo takrat svoj um! To je treba vedno omeniti, če se je tu in tam kdo spotikal nad nekaterimi romarji, ki so jih spremljale tudi — človeške slabosti!

Jaz pa sem bil vedno vesel, če me je mama vzela seboj in sem rad prehodil tudi 6 do 8 ur na dan, ne da bi se bil zavedal, da sem truden. — V teh spominih pa hočem najprej opisati, kaj mi je kot otroku iz Spodnjega Roža ostalo najbolj v spominu od romanja k Marijini kapeli v Podgorjah in nazaj grede v St. Janžu, in kako so se te otroške slike pozneje dopolnjevale v zgodovinske ugotovitve: Kar vnaprej pa povem, da bom povabil bralce tudi na pot h kapelici Sv. Ane na Macni gori. Pazil pa bom, da se kdo v strmejših legah ne prevrne, kakor svojčas nekateri. — Vrnili pa se bomo preko Glinj, kjer še vedno čaka sv. Valentin, da pomaga božastnikom, katerih pa je vedno manj. O priliki bom šel z mamo tudi čez Dravo na Žihpolje, in še dalje naprej na Otok, ki pa ni več otok, ampak se drži celine, je pa po svoji zgodovini posebno slaven!

Na pot je mama vzela pač nekaj sadja za žejo in nekaj belega kruha, češ „bova že tam kaj dobila proti lakoti“. Jaz pa sem se že vnaprej veselil, da bom smel sedeti pri jedi med drugimi romarji, ki so vedno kaj pripovedovali, kar je zanimalo moje uho! Tako tudi v Podgorjah. Tam se nisem mogel načuditi, da je manjša kapelica takorekoč naslonjena na precej večjo, kjer sem bil z mamo pri maši, pa sem si — med tem ko je ostala mama še v večji kapelici — ogledal manjšo, kjer je prostor skoraj samo za mašnika; naenkrat se spomnim mame in jo zastoj iščem v natlačeni večji kapeli. Ko sem končno le premotril tudi vse klečeče molilce, sem jo vendar našel.

Več zanimivih stvari sem potem videl še v cerkvi v Podgorjah. Na vsaki strani glavnega oltarja s sv. Marijo sta dve turški glavi s sabljo. Zgoraj pa je neka slika, kako nesejo angelci gorsko kapelico, od koder sem ravno prišel, v dolino. In vse polno drugih, majhnih slik sem občudoval: enega orla v višavah, dve jagnjeti pod ovco, eno ladjo na morju in na vsakem oltarju je bilo nekaj posebnega, tako da sem mamo ves čas molil v molitvi z vprašanji, kaj neki vsaka teh raznih slik pri raznih oltarjih pomeni. — Največ sem pa zvedel iz pripovedovanja drugih romarjev pri južini: opazil sem, da leži med Podgorjami in Svečami toliko raztresenih pečin. Neka stara ženica pa je pripovedovala, da so hoteli hudobni duhovi preprečiti, da bi v tem kraju nastale romarske cerkve in so na vse strani valili pečine iz visokega gorovja v dolino. Drugi so pripovedovali, da so tu sem v gorske kraje pribražali prvi kristjani in sezidali Marijo na čast v gorovju skrito kapelico in da je po pripovedovanju nekega duhovnika ta kapelica imela ime „Marija v pregnanstvu“ ali v bedi! Oglasil se je drugi in trdil, da so tu že „Ajdi“ (neverniki) stanovali, ker se nekateri ledine še vedno imenujejo „ajdna“ ali „ajdnica“, kar mu je nekdo izpodbijal

Kako se borimo proti sadnim škodljivcem

Vsaka rastlina ima svoje sovražnike oziroma škodljivce in čim kulturnejša je, tem več jih ima. Da se škodljivci preveč ne razmnože skrbi navadno že narava sama, da jih zatira. Ker pa je dandanes kulturnih rastlin vedno več, zato je tudi vedno več škodljivcev, katerih narava sama ne more zatreti, zato je potrebna tudi naša pomoč.

Najboljši naravni zatiralci so ptice pevke, katerih pa je dandanes vedno manj. Zato bodi naša skrb zlasti v zimskem času, da pticam pomagamo z nastavljanjem krmilnic in valilnic po drevju.

Posebni naši dobrotniki iz živalskih vrst, ki nam pomagajo pri zatiranju sadnih škodljivcev so: netopir, krt, jez, rojka, predvsem pa podlasica, ki edina uspešno preganja in uničuje voluharje. Izmed ptic so posebno dobri zatiralci žuželk sinice, taščice, penice, brglez, detelj in žolna. Tudi postovke in sove pokončajo mnogo mrčesa.

Ker pa vsi ti naravni zatiralci ne zatrejo vseh sadnih škodljivcev, moramo seči še po drugih ukrepih in sicer:

1. Skrbimo, da bo sadno drevje imelo kar najugodnejše prilike za rast in rodovitnost. Samo po sebi je umevno, da je dobro rastoče sadno drevo bolj zdravo in tako tudi bolj odporno proti škodljivcem.

2. Dobro uspevajočemu sadnemu drevju je potrebna primerna in odgovarjajoča nega. Čim bolj bo sadno drevje negovano, tem manj škodljivcev bo imelo.

3. V boju proti škodljivcem nam je mnogo pomagano s pravilno izbiro sadnih vrst, ki so dovolj odporne proti živalskim in glivičnim zajedalcem. Znano je namreč, da so nekatere vrste tako živalskim kakor glivičnim zajedalcem mnogo bolj priljubljene kot druge. Poleg tega se nekatere vrste se posebejo nagibajo k raznim boleznim (raku, škrlupu itd.).

Te ukrepe je treba posebno upoštevati pri oskrbovanju starih in zasajanju novih sadovnjakov.

Kadar pa se škodljivci tako razmnože, da ogrožajo obstoj sadnega drevja, tedaj nam vsi do sedaj omenjeni ukrepi ne morejo prinese želenega uspeha, smo prisiljeni seči po tehničnih sredstvih za zatiranje sadnih škodljivcev. V mnogih kmetijskih panogah (vinogradništvu) bi brez teh sredstev ne mogli doseči nobenega uspeha.

Tehnično zatiranje zajedalcev izvajamo s fizikalnimi in tehničnimi sredstvi.

Najstarejši način mehaničnega zatiranja

obstoji v tem, da škodljivca bodisi z roko ali s kakim predmetom uničimo. Kjer še danes ne poznamo bolj učinkovitih načinov, se bomo držali kar tega.

Škodljivci pa so včasih tudi take narave, da jih niti ne smemo pokončiti (n. pr. zajci). Tem škodljivcem moramo s protiukrepi preprečiti, da ne morejo do sadnega drevja. To storimo na različne načine, ako drevje primerno ovijemo in zavarujemo, voluharjem pa preprečimo dostop do drevesa, ako drevo posadimo v mrežo iz pocinkane žice.

Pobiranje nam posebno mnogo koristi pri gosenicah, hroščih in raznih drugih zajedalcih, ako pravočasno odstranimo njihovo gnezdo. To je tudi najbolj uspešen način za pokončevanje jabolčnega zavijača, ker z pobiranjem odpadlega črvicega sadja preprečujemo nadaljni razvoj tega škodljivca.

Nekatere vrste škodljivcev zatiramo s pasovi — tako lepljivimi kakor senenimi. Prve uporabljamo v letnem, druge v zimskem času. Seneni pasovi so iz sena, spletenega v kito, ki jo ovijemo okrog debla. Tu iščejo škodljivci zavetja proti mrazu in jih v zgodnji spomladi lahko s pasovi vred sežgemo.

(Dalje prihodnjič)

Začetek plesne sezone in tekstilna industrija

Avstrijska industrija svile se je temeljito pripravila za začetek plesne sezone in postavila na trg bogato izbiro brokatov, ki morejo zadovoljiti vsak še tako izbirčni ženski okus. V zadnjih letih se je proizvodnja tovrstnih tkanin znatno povečala, pač znamenje porasta kupne moči gotovih krogov prebivalstva, kajti gotovo plesne toalete ne spadajo med za življenje neobhodno potrebne stvari. Avstrijski svileni brokati so se uveljavili tudi na inozemskih tržiščih. Sedaj se bavi s proizvodnjo brokata 14 tkalnic v Avstriji. Od 2500 statev jih je 15 odstotkov zaposlenih z izdelovanjem brokata. Poleg blaga za damske plesne toalete in popoldanske obleke (coctail) pa proizvajajo tudi blago za kravate, pogrinjala ter tkanine za noše, zastave in cerkevna bandera. Avstrijske kravate v zadnjem času uspešno tekmujejo na inozemskih tržiščih, kjer so doslej nemočno gospodarili italijanski izdelki te vrste. Izvažajo jih že v 35 evropskih in prekomorskih držav.

ŠPANSKO ZLATO

Ob koncu španske državljanske vojne v letu 1937 je tedanja „republikanska vlada“ pod predstvom Juana Negrina, na begu pred prodirajočimi četami generala Franca, vzela s seboj iz Madrida tudi zlati zaklad španske državne banke. Da ga reši pred sovražnikom, ga je izročila v varstvo Sovjetski zvezi. Zlato so prepeljali v Moskvo, a Negrinu je sovjetska vlada izdala potrdilo, ki je bilo v popolnem redu. Glasilo se je na pet ton zlata.

Na Španskem je zavladal general Franco in vlada še danes. Juan Negrin je pred dnevi kot izgnanec umrl v Parizu. Pred smrtjo je pa izročil svojemu sinu potrdilo o zlato, da ga dá naprej predstavniku Francove vlade, ki je zato posebej prišel iz Madrida.

Španski časopisje je o smrti Juana Negrina prineslo le dve vrstici, o potrdilu pa ničesar. Pač pa je vse svetovno časopisje poročalo o zgodbi tega svojevrstnega potrdila.

Nekaj posebnosti starega in novega leta

Naša zemlja, ki se, kot smo se v šoli učili, vrti okrog lastne osi, se je brez pretresljajev zavrtela v novo leto. Marsikdo bo rekel, da to ni nič takega, toda upoštevati moramo, da je minulo leto bilo prestopno. Povrh tega so ameriški zemljemerci ugotovili, da je obod zemlje okrog 400 metrov krajši, kot smo doslej mislili. Kljub temu pa je zemlja ostala v svojih tečajih.

Dokončno sodbo o letu 1956 bo podala

OPOZORILO KMETOVALCEM

Kmečko gospodarska zveza sporoča, da bo naš predstavnik v Deželni kmetijski zbornici, g. Janko Janežič iz Leš pri št. Jakobu v Rožu, na razpolago vsem kmetovalcem za morebitna pojasnila v uredništvu na „Našega tednika—Kronike po ČETRTHIH in sicer v DRUGEM in ČETRTEM tednu vsakega meseca.

šele zgodovina in tej se, kot znano, nikamor ne mudi. Vendar so nekateri že sedaj odkrili razlago za številne razburljive dogodke v minulem letu, za politične prekucije, vojne izbruhe in nenadne vremenske spremembe. V minulem letu smo imeli kar 3 petke, ki so padli na 13 dan v mesecu. In kaj to pomeni, bo razumel samo tisti, ki verjame, da sta petek in 13 dan v mesecu že sama po sebi nesrečna dneva, kaj šele, kadar padeta oba skupaj. V letu 1957 bomo imeli samo dva petka na 13 dan v mesecu in sicer v septembru in decembru.

Kar se pa vremena tiče, pa skoraj ne more biti bolj neugodno, kot je bilo lansko. Francoski vremenoslovni urad je zelo previden in si ne upa prerokovati vremena za dalje kot do konca januarja.

Kljub vsem muhavostim vremena v minulem letu je na splošno vremensko stanje bilo še kar normalno. Srednja temperatura je bila lani za 1 stopinjo C nad povprečjem.

Našim gospodinjam

Blagoslov družinske sobe

Praznik svete Družine bomo obhajali v nedeljo. Naj nam bo to vzrok, da bo tudi današnje razmišljanje pisano v tem smislu. Današnja družina je v veliki nevarnosti, da se razbije. Tisti, ki tvorijo družino, so zelo malo skupaj, morda samo po večerih, ob nedeljah ali celo samo ob večjih praznikih. Često družinski člani doma samo jedo in prenočujejo, manjka pa neke globlje vezi družinskega duha. Nujno je potreben prerod družine. Družina mora postati spet košček raja na zemlji. Pa o tem danes ne bomo premisljevali. Pomenile se bomo o družinski izbi, sobo, „šiši“, kot ji pravimo, ki zelo odločilno vpliva na značaj te najbolj prirodne človeške skupnosti.

Družinska soba naj bi bila prav v vsaki hiši, saj vrši veliko poslanstvo. Družni naj med seboj člani družine, veže naj jih na dom. To je prostor, ki naj družinskim članom posreduje izobrazbo, vzgojo, zabavo, daje jim naj občutek varnosti in toplote. V njej naj se res počutijo „doma“.

Gospodinja — mati naj to sobo naredi posebno privlačno, da se bodo domači v njej res radi zadrževali. Saj današnje življenje okoli družino trga na ne vem koliko kosov. Kolikokrat se zgodi, da je gospodar v nedeljo popoldne v gostilni, hči pri sosedu, fant na igrišču, druga hči v kinu itd. Le mati sama sedi v izbi pri veliki mizi in bere časopis.

Kako naj opremimo družinsko sobo? Če je hiša kmečka, naj tudi notranja oprava sobe soglašata z zunanostjo. Sicer pa si še v mestih radi uredijo sobe v kmečkem slogu. Središče sobe je družinska miza, ki je navadno v kotu med okni in nasproti peči. Nad njo ima mesto križ. Pod njim naredimo poličko za cvetice v vazi ali v lončku in uvezemo prtiček za ta hišni oltarček, odkoder božji Gost dan za dnem deli blagoslov. Ko smo prenav-

ljali in prezidavali hišo, smo napravili večja okna; dovolj svetlobe naj bo v izbi. Na kar-nise nad okni pritrdimo kratke zastore iz rožičastega blaga ali uvezene iz domačega platna.

Stene opazimo z macesnovimi deskami, katere prepleškamo s firnežem (Firnīs) in jih nato še lakiramo. Lahko pa stene obložimo s kakimi drugimi ploščami (Funder). Na mizo se lepo poda platnen prt z uveznimi narodnimi vzorci. V sobi naj bo še omara, ki lahko služi za dva namena. V njej shranjujemo boljšo posodo in knjige. Lepo je tudi, če hranimo v omari urejen album družinskih slik, kroniko ter druge hišne posebnosti in zanimivosti. Stene naj ne bodo preobložene s slikami in sličicami vseh vrst. Zadostuje par slik. So to lahko prikazi kakih običajev, portreti (slike) prednikov, domači kraj itd. Za kratek popoldanski odpočitek dobro služi tudi divan. V to družinsko sobo spada tudi molek — rožni venec in kropileček z blagoslovljeno vodo. Kjer ljubijo glasbo, najde prostor v hiši tudi glasbilo. Kako lepo je, kjer družina ob večerih gode in poje. Radio je brezoseben, samo poslušamo ga; ob glasbilo pa delajo prsti, noga udarja takt, ustnice pojo pesem, ki privre iz srca. Ne prezimo tega sredstva, ki tako odlično služi izobrazbi srca. — V miznem predalu so shranjene razne igre, s katerimi se družina zabava ob dolgih zimskih večerih. Dober časopis, ki leži na mizi, nam bo vsak čas nudil kaj zanimivega.

Hodimo v to našo družinsko sobo kot v svetišče, pustimo zunaj slabe misli, zanimajmo se za sestro, brata, starše. Potrudimo se po svojih močeh, da bo ta soba res dom veselja, visoka šola za življenje in predvsem prostor, kamor bi lahko vstopil vsak čas naš veliki brat — Kristus.

KUHINJA

Kadar imate koline — lahko ledvice (Nieren) takole uporabite za **ledvično juho**: V dobrem litru vode kuhajte drobno narezano korenje, nekaj peteršilja, zelene in drobne pora ter drobno narezano kisló kumario in očiščeno ledvičko. Ko bo vse mehko, narežite ledvice na tanke rezine in stresite zopet v juho. Končno juho osolite, malo popoprajte in ji s kisló smetano izboljšajte okus.

Svinjska ribica v mrežici: Kos svinjske ribice (Jungfernbraten) natrite s soljo, s strtim česnom, poprom, s sesekljano kumino in zdrobljenim majaronom. Nato ga položite na mrežico, obložite z nekaj koščki lovorjevega lista, z listi zelenega peteršilja in tenkimi rezinami limone ter ovijte mrežo okoli mesa. Tako pripravljeno meso položite v kozico in polijte z vročo mastjo ter postavite v vročo pečico. Ko bo pečenka že zarumenela, odlijte skoraj vso maščobo in

MRZLE NOGE

Nekateri ljudje v hladnejših mesecih leta pogosto tožijo, da imajo mrzle noge. Kje je vzrok mrzlim nogam in neprijetnostim, ki so s tem v zvezi?

Krivdo, da so noge mrzle, nosi večkrat žena sama, ker se premalo obleče in premalo obuje. Iz same „nečimurnosti“ obuje tudi pozimi čisto tanke nogavice, ki je ne morejo varovati mraza. Brani se toplega spodnjega perila, ker bi zgedelanka debela. Ne pomisli, da se telo ob zelo tankem perilu preveč ohladi in kri po žilah ne kroži hitro, ampak počasi. Ko enkrat vemo, da nas zebe zato, ker kri prepočasno kroži po telesu, temu zlu napovemo boj.

V začetku pomaga gibanje nog, hoja in primerna obutev. Kri začne hitreje krožiti, noge postajajo toplejše. Zelo priporočljive so tudi nožne kopeli in sicer zeliščna kopel in knajpanje. Zeliščna kopel traja 10 minut in jo opravimo, preden gremo spat. Pripravimo jo pa takole: čaj iz travniških rož ali izvleček smrekovih igel damo v 37° C vročo vodo in dodamo morebiti še pest kuhinjske soli. Noge kopljemo 10 minut in jih ob koncu polijemo z mrzlo vodo. Dobro jih obrišemo in potem gremo k počitku.

Knajpanje pa opravimo takole: imamo dve vedri; v enem je voda segreta do 37° C

prilijte nekaj žlic juhe ali tople vode. Med peko meso pridno polivajte s sokom, da se ne izsuši.

Segedinski golaž. — Zanj potrebujete ½ do 1 kg svežega svinjskega mesa, ½ kg kislega zelja, ¼ l kisle smetane, mast, čebulo in papriko.

Na masti prepražite sesekljano čebulo, dodajte na kocke zrezanega svinjskega mesa, potrosite s pol žličke sladke paprike, posolite in dušite. Nato pridenite surovega ali v kropu prevretega kislega zelja. Polijte z zajemalko juhe in dušite do mehkega kaki dve uri. Med dušenjem je treba večkrat premešati, da se ne prismoči. Ko se zmečča, pridenite kisló smetano, zmešano z žličo moke in paradižnikove mezge. Po potrebi zalijte z juho, premešajte in pustite še malo prevreti. Servirajte ga s polento, žganci, krompirjem, cmoki ali samo s kruhom.

in v drugem pa mrzla voda iz vodovodne pipe. Tekočina naj nam sega do kolen. Noge denemo najprej v vročo vodo za pet minut, nato pa za 10 sekund v mrzlo vodo. Nazadnje mora biti mrzla kopel. To knajpanje naj traja 20 minut. Lahko pa en dan kopljemo noge v zeliščni kopeli, drugi dan pa jih knajpamo. Noge kopljemo vsak dan skozi dva tedna. Tretji teden vzemimo tri, v četrtem pa dve kopeli. V zelo hudih primerih uporabljamo oba načina. Zelo koristna je masaža nog s ščetjo. Kdor si upa, lahko bos hitro hodi po snegu od pol do dveh minut, tako dolgo, da ga bodo podplati žgali. Zelo priporočljivi so tudi sprehodi po mehkih tleh in veliko gibanja.

Električne pralne stroje vseh znamk in velikosti, štedilnike tudi kombinirane s krušno pečjo, krušne peči, sobne, peč vseh vrst in velikosti, kotle za kuhanje žganja. Vse to in še marsikaj drugega vam nudi trdka

JOHANN LOMŠEK

ŠT. LIPŠ, Tihoja 2, p. Dobrla ves

Odplačilo je mogoče na obroke. Cenik dobite po želji brezplačno.

Ne zanemarjaj samega sebe!

Krojač Štefan Šivanka je bil priden kot malokdo. Vstajal je rano zjutraj, presedel je pri šivanju ali prestal pri urezovanju in likanju skoraj cel dan in delal pozno v noč. Delo se mu je kopičilo, tako da je imel vedno naročil za vsaj en mesec vnaprej. Tako so tekla leta.

Nekega dne so imeli njegovi telesni organi burno posvetovanje. Niso se zbrali v kakšni dvorani ali posebni sobi vaše gostilne, ampak so kot sodobni ostali na svojih mestih, vršili svoje delo naprej in se poslužili najmodernejših brezžičnih naprav za razgovor.

Zborovanje je vodil jezik kot najglasnejši in najrazgovornejši med njimi in izjavil: „Že 45 let smo vsak na svojem mestu in vršimo neprestano vsak svoje dnevno in nočno opravilo. Za nas ne velja ne 7-urni, ne 8-urni delavnik, mi nimamo niti nedeljskega, niti prazničnega počitka. Dan za dnem, mesec za mesecem, leto za letom delamo neprestano, brez štrajkov. Celo nikakega plačila nimamo za naše vestno delo. Naš gospodar skrbi edino za potrebne surovine, pa še to včasih precej površno.“

Vem, da ste vsi zelo zaposleni, zato so naši razgovori redki. Tudi danes bi vas ne klical na posvetovanje, če ne bi naš položaj postajal od dne do dne težavnejši zaradi malomarnosti našega gospodarja. Skrbi samo za zaslužek, da bi lažje preskrbel sebe in svojo družino, da bi si pridobil premoženje, nas pa bolj in bolj zanemarlja. Ako se bo to še naprej nadaljevalo, potem to vodi v gotovo propast nas in gospodarja. Ker se mi zdi, da si gospodar ne vzame časa za skrb za sebe in za svoje telesne organe, kot da bi mislil, da smo večni, zato ga moramo opozoriti na naš težavni položaj.

Predlagam, da vsak izmed nas pove, kaj ga teži, da bi mogel ugotoviti celoten položaj, saj smo med seboj trdno povezani in drug od drugega presneto odvisni. Kot eden izmed najvažnejših organov naj začnem kar jaz.

Več dolžnosti in skrbi imam, ki jih moram vršiti. Najprej pridno premetavam hrano po ustih. Zadnje čase pa me gospodar sili, da to delam hitro in površno, ker pravi, da se mu mudi. Glede dela pri govorjenju se ne morem pritožiti, ker gospodar ravno ni preveč zgovoren. Pač pa me zadnje čase večkrat ranijo zobne skrbi in me vznemirja prevelika gospodarjeva skrb za zobe. Zato dajem besedo zadnjemu desnemu kočniku, da pove svoje težave.“

Oglasi se škripajoči glas kočnika: „Gospodar nas je v mladih letih vsak večer ali jutro lepo osnažil, da smo se lesketali in mu delali čast, ako je usta odprla. Zadnja leta pa nas zanemarlja, da je od sile. Cela vrsta nas je priškravila in gnilih, nekaj jih je že padlo iz ust, čisti pa nas sploh ne več. Da bi šel k zobozdravniku, da bi nas vsaj za silo popravil, mu še v glavo ne pride. Ako bo šlo tako naprej, bodo po par letih usta brez zob in potem, gorje vama, želodec in črevesje! Čudim se, da se sicer tako pridni gospodar noče držati zdravstvenih navodil in redno zvečer in zjutraj par minut čistiti zobe z zobno ščetko in zobno pasto.“

Prav imaš, prijatelj zob, odkar se v ustih drobitve hrane komaj dotaknete, se je delo pri nas ogromno pomnožilo, tako da ga tudi jaz ne zmagujem. Poleg tega naš gospodar neredno je. Včasih sploh ne zajtrkuje in je do kosila lačen, tako da se samo želodčni sok spreha po želodcu in postaja vedno bolj siten in kisel ter nevaren za želodčno sluznico, da jo na enem ali drugem mestu ne pregrize.

Včasih dobim opoldansko kosilo šele okrog tretje ure, že postano in kar na hitro zmetano v usta in poslano k nam. Večerja pa gospodar šele pozno v noč, ker ima prej razne seje. Hrana je zopet postana in je včasih že čisto hladna.

Že nekaj let ima gospodar navado, da večerjo zaliže z neko pekočo tekočino, ki se kaj hitro vsrka in se preseli v glavo, tako da gospodarja zanaša, ko vstane. Pravi, da pije zato, da pozabi dnevne težave in da misli, da se nahaja v „ročicah“. On se sicer dobro počuti nekaj trenutkov, jaz pa in ostali deli telesa trpimo zaradi tega veliko škodo, ker tista pekoča tekočina vso našo sluznico uničuje in zmanjšuje delazmožnost drugih organov.

In tako, mesto da bi na stara leta počival, imam od dne do dne več dela, ki ga ne zmorem in moram zaradi tega še neprebavljene dele hrane pošiljati naprej v črevesje.“

„Da, res je!“ se oglasi črevo, „tudi meni je gospodar vse delo zmešal. V mladih letih je bil tako naučen izprazniti črevesje, čim je vstal. Sedaj se ne zmeni za vse moje opomine. Zato pa je ves betežen. Z zastajanjem blata v črevesju se namreč vsrkajo razne strupene snovi, ki zastrupljajo telo. Ponašadi se začne delati takoimenovana zlata žila, ki krvavi ob vsaki priliki. Kdor je dal tej bolezni ime „zlata žila“, ta je pač hotel samo osmešiti resne človeške težave.“

(Konec prihodnjic)

MLADINA PIŠE:

Med radiškimi dekleti

Že dolgo časa čitamo v Tedniku, kako je bilo nekoč na Radišah, seveda je to lepo in prav, vendar nas pa tudi zanima, kako je danes na Radišah. Marsikdo si bo mislil, da pač spijo, a to ni res, nasprotno, morda so bolj razgibani in več delajo kot marsikje drugod. Le molčijo, ali iz ponižnosti, ali pa le ljubosumno čuvajo svoj napredek, tega ne vem.

Da so pa na delu, o tem sem se sama prepričala, ko sem na praznik sv. Štefana spremljala častito sestro na Radiše, kjer so dekleta spet obhajale božičnico. Imajo namreč dekliški krožek z odborom in ta je pripravil že drugo lepo božičnico.

Avto je naju zjutraj pripeljal do Medgorij, od tam pa sva se povzpeli na sončne Radiše, ki so celo pozimi sončne, in pustili doline z meglo in mrazom.

Po blagoslovu smo se zbrali v Mežnarjevi sobici k božičnici. Navzočih je bilo 21 deklet. Lepa božična miza je bila skoraj premajhna za številne goste. Božičnico so pričele z adventnim delom. Sobo so razsvetilevale samo svečke, ki so gorele na božični mizi. S pesmijo: „Vi oblaki ga rosite“ so začele. Nato je preč. g. župnik povedal nekaj lepih adventnih misli. Med kitico: „Kar nam je Eva nesrečno zgubila“ so dekleta prižgale svečke na drevesčku in sledila je pesem: „Angelsko petje“. Ko je g. župnik prebral evangelij svete noči, so zapele „Mesto Betlehem počiva“, za tem pa sta dve še deklamirali božične pesmice. Častita sestra pa je podala v svojem govoru nekaj lepih misli o poklicu dekleta pred poroko in nalogi dekleta na vasi in v fari. Po govoru pa je g. župnik razdelil darove, ki so jih dekleta med seboj pripravile, on sam pa je dobil lepo torto v obliki radiške cerkve. Oficialni del so zaključile s pesmijo: „Slava Bogu na višavi“. In sledila je zelo živahna čajanka. Predvajale so različne rdeče in črne

umetnosti in porabile še „mucija“, da smo se res vsi od srca nasmejali. Šele pozno zvečer smo se poslovili.

Kako lepa je vendar takšna dekliška skupnost! Kar domače se počutíš med njimi. Sedaj jim je še gospod župnik pomagal pripraviti božičnico, a letos so sklenile, da jo bodo drugo leto same pripravile, da bo tudi za gospoda župnika presenečenje.

Takšno idealnost bi si vse fare lahko vzele za vzgled. Drugod so morda še celo dobra dekleta na praznik sv. Štefana norele kje v gostilni ali na plesišču, dočim so se na Radišah zbrale in se skupno poglabile v skrivnost božičnih dni in se tudi skupno zabavale. Kljub temu pa so bile vse zadovoljne. Božič so doživele res v svojih dušah. Koliko bogatejše bodo, ko bodo enkrat samostojne gospodinje, žene in matere! Kaj pa koristi domu več kot žena z globoko in bogato dušo!

Zelo sem bila vesela, da sem imela priložnost, doživeti tako lepo božičnico. Hvaležna sem radiškim dekletom za njihovo gostoljubnost. Vedno jih bom ohranila v najlepšem spominu. Vam pa kličem: Le korajžno na delo in pokažite se tudi javnosti, da bodo drugi videli, da živi na Radišah rod, na katerega stavi narod lahko svoje upe. Luč mora vedno na svetilnik!

Bog Vas živi, dekleta!

M. M.

PREPROSTO, A UČINKOVITO SREDSTVO

V Združenih državah so vpeljali proti površnim šoferjem novo sredstvo: kdor je bil zaradi nepravilne vožnje kaznovan, mora obesiti na vozilo tablo z večjimi številkami, kot so običajne. Tako policisti in vsi ljudje že na zunaj lahko spoznajo, kateri vozači so za varnost in življenje bližnjika nevarni in da se je treba pred njimi posebno paziti.

Naše prireditve

Krščanska kulturna zveza naznanja:

CELOVEC

V nedeljo, dne 17. februarja 1957 priredi Slovensko kulturno društvo v Celovcu v Kolpingovi dvorani

PUSTNO PRIREDITEV

Na sporedu je igra, srečolov in ples. Rezervirajte ta večer.

KATOLIŠKO PROSV. DRUŠTVO V GLOBASNICI vabi na veseloigro „Nedeljski in divji lovci“, ki jo ponovi v nedeljo, dne 13. januarja pri ŠOŠTARJU v GLOBASNICI. Začetek ob pol 8. uri zvečer. — Vsi od blizu in daleč dobrodošli!

VABILO

Katoliško prosvetno društvo v Šmihelu vabi vljudno na ljudsko igro v štirih dejanjih

„STARI IN MLADI“

v nedeljo 20. januarja ob pol 3. popoldne v Šercerjevi dvorani.

Vsi prisrčno vabljeni od blizu in daleč.

SVEČE V ROŽU

Farna mladina iz št. Jakoba gostuje v nedeljo, 13. jan. 1957 ob pol 3. uri popoldne z božično igro v štirih dejanjih:

„HENRIK, GOBAVI VITEZ“

pri Adamu v Svečah.

Vsi prisrčno vabljeni na to prekrasno, v srce segajočo, najlepšo božično igro.

Kaj lahko povzroči slabo čtivo

Ob koncu lanskega leta se je pripetil v vasi Rivalta Bormida v Lombardiji izvanreden slučaj. Tamošnji dečki so prav pridno požirali tako imenovane fumette ali slikanice. Branje jih je tako prevzelo, da so začeli posnemati divje Indijance. Kar na lepem so zvezali 10-letnega sošolca k drevesu in zaplesali okoli njega „bojni ples“. Na koncu so streljali v nesrečno žrtev s puščicami in ga kamenjali. Na strašno vpitje so prišli vaščani in fanta komaj rešili iz smrtnih muk. Tak vpliv ima slabo časopisje in slabe knjige!

Zimski večer

Ko mrzel veter po gozdovih veje, se v toplih izbah zadovoljno človek greje.

Mrzla zima je prispela v deželo. Debela snežena odeja in led pokrivata naravo. Živali kakor ljudje so si že pred zimo preskrbeli topla stanovanja in brloge, zato se jim zdaj ni treba bati mraza.

Počasi se giblje sonce — rdeča krogla — proti zapadu. Tresoč v mrazu, se vrnejo otroci z leda domov. Skoraj ves dan so bili v mrazu in ga niso čutili. Takoj, ko pridejo domov, si oblečejo toplo, suho obleko in se okrepčajo s toplo pijačo. Potem pripovedujejo dedu, kako je bilo na ledu. Veselo govorjenje moti mati, ki jih kliče k večerji. Medtem se tudi oče vrne z dela domov. Po

večerji se vsi zbero v sobi, da bi veselo krajšali dolg večer. Otroci se takoj lotijo dela pri jaslicah, da bi jih čimprej dogotovili. — Za vsako stvar vprašajo deda, ki se veselo pogovarja z očetom, kako bi se moglo to in ono bolje narediti. Včasih se tudi začnejo pripravljati, ker hoče vsak vse bolj vedeti. Mati ročno žene kolovrat in se ne vtika v otroški prepir, pa tudi ne v govorjenje možkih. —

Tudi mačka si ve krajšati dolg čas. Skoči raz peč ravno na mizo, kjer delajo otroci. Zato jo ujamemo, dokler jim ne uide in se ne skrije za toplo peč, kjer kmalu nato sladko zaspi. Pa tudi otroci po takih dogodkih nimajo več pravega veselja do dela. Lepo

pospravijo svoje orodje, osnažijo mizo, potem pa se pripravljajo, da bi šli spat. Takrat prične ded kratko povest. Vsi se sedaj zbero okoli njega in pazljivo prisluhnejo.

Po kratki molitvi se otroci podajo v toplo posteljo. Samo mati, oče in ded ostanejo v sobi. Mati pospravi kolovrat; prične se veselo govorjenje. Pripovedujejo si dogodke in spomine iz mladostnih let.

Počasi se ura pomika proti polnoči, ko se tudi oni spomnijo, da je že zdavnaj čas za spanje. Po kratkem „lahko noč“ zapre mati hišna vrata in se tudi sama poda v posteljo.

Kmalu nato je v hiši vse tiho, a izven hiše veje glasno mrzel, zimski veter.

P. A. (Kres)

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

Georg von der Vrieg:

Zatajeni sin

Danes so pokopali mojega očeta. Kako globoko bi za njim žalovala moja mati! Vse svoje življenje je tega moža ljubila in oboževala. Kolikor jaz vem, je samo enkrat šla poslušat koncert, ki ga je on dirigiral. Pozneje, kadar so časopisi napovedovali kak njegov koncert, je po navadi dejala: „To ni za nas, mi smo pač navadni ljudje.“

Preden je moj oče poročil bogato ženo odličnega pokolenja, je pripravil mojo mater k temu, da mu je obljubila, da bo molčala o njunem razmerju in da sem jaz na svetu. Moja mati je besedo držala, in to ji ni bilo kaj težko. On ji pa je pošiljal, zelo naskrivaj, denar skozi dolga leta, vsak mesec, vestno in s točnostjo, dokler se nisem učil v svojem poklicu in si začel sam služiti kruha.

Kolikokrat mi je mati na glas čitala iz časopisa, kadar je le-ta oznanjal njegovo slavo po kakem koncertu, ali pozneje, kadar je proslavljal kak njegov življenjski jubilej ali poročal o podelitviakega odlikovanja! Ko sem se, nekako v starosti 14 let, začel upirati njenemu navdušenju, mi je rekla: Ne bodi grd, vzemi si ga za vzgled, z menoj je bil ljubezniv in dober, poročiti me ni mogel, bil je preveč visoko nad menoj.

Takrat sem ga sovražil in kadar mi je mati tako govorila, sem ji zadirčno odgovarjal; pozneje sem zaradi ljubega miru molčal. Moje sovraštvo bo mogel razumeti le tisti, ki je sam doživel, da ga njegov lastni oče ni hotel priznati. Moj oče je bil slaven, v redu; toda kje je zapisano, da sme slava pregaziti tudi naravna čustva? Zares, ta v meni glodajoči srd, ki se je šele okrog tridesetega leta nekoliko unesel, mi je zelo škodoval.

Nekega dne se pa je nekaj zgodilo. Pred šestimi leti, kmalu potem ko je umrla mati, me je obiskal v moji trgovinici. Bilo je prvič, da sva stala eden pred drugim in si zrla iz oči v oči. On je imel 65 let, jaz 40. On je spregovoril: Jaz sem tvoj oče, Martin. Ponudil mi je roko, ki sem jo prijel. V trgovino je vstopil nek odjemalec. On je stal in čakal, dokler nisem bil znova prost. Povabil sem ga, naj se usede na moj stol, in pri tem sem si mislil: Kazno je, da je sedaj postal star in sentimental.

Sprva se mi je zdelo, da je bil celo nekoliko plašen. Pustil sem, da on začne. Nato je začel govoriti, bil je zelo ljubezniv, povpraševal me je, kako živim, o moji družini, o mojih poslih. Jaz ga pa nisem nikdar ničesar vprašal, vedno je bil on, ki je hotel kaj vedeti. Od takrat je večkrat prihajal k meni, skoraj vsak mesec enkrat. To je tudi mogel delati brez skrbi, kajti na ljudi iz njegovega družabnega kroga v našem predmestju skoraj gotovo ni mogel naleteti. Kadar ni bil promet v trgovini preveč živahen, je včasih skoraj celo uro ostal pri meni.

Ni dvoma, da sem mu podoben. Ves čas

sem z radovednostjo pričakoval, da mi on sam kdaj to pove, pa morda on tega ni občutil. Sicer sem mu pa enkrat tudi jaz zastavil neko vprašanje. — Prišlo je samo iz mene, kajti sčasoma sem se na njegovo družbo navadil, ob njem sem se počutil sproščen; da, sprevidel sem čelo, da čakam na njegov obisk in se ga veselim; nisem si vedel razložiti zakaj, toda njegova priprostost in skromnost sta mi prijali. — In tako sem ga nekega dne vprašal, ali ga moji otroci smejo pozdravljati. Zdelo se mi je, da se je prestrašil, brez besede je zmajal z glavo in začel govoriti o nečem drugem. — Tako dobre cigare brazilke imaš, Martin, je s težavo spravil iz sebe, rad bi vzel en zabojček s seboj.

Nekega dne je prinesel velikansko škatio pralin (sladkorčkov) in rekel: To je za tvoje otroke, Martin. — Hvala, sem odgovoril. (Z besedo oče ga nisem nikoli ogovoril, nisem je mogel spraviti iz sebe.) Usedel se je na stol, kadil je brazilko in, proti svoji navadi, ni spregovoril niti besedice. Jaz nisem imel navade, da bi začel z njim pogovor, vendar mi je njegov molk postajal neprijeten. Ker ni bilo strank, sem si poiskal delo drugod. Nenadoma je spregovoril: Martin, poslušaj me — odslej ne bom mogel več prihajati k tebi. Misliš si boš zakaj. Zgodil se je škandal. — Odgovoril sem mu: Potem ti res ni več mogoče. Prav imaš, je dejal, toda verjemi mi, da mi je zelo žal.

Po premoru me je vprašal: Ali veš, kaj je plemenitost. Nisem vedel, kam meri, zato sem molčal.

To je nekaj, je nadaljeval, kar je imela

tvoja mati, nekaj zelo dragocenega in nekaj zelo redkega. Bila je natakara, toda ta lastnost ji je bila prirojena. Komur odličnost značaja ni prirojena, ta si lahko še tako prizadeva, a kljub temu si je ne bo nikoli pridobil in bo za vedno ostal nesposoben za pravo življenje med ljudmi. Samega sebe prištevam popolnoma, popolnoma, moj dragi, k tej vrsti nepopolnežev. Bodi ponosen na tvojo mater, pa saj vem, da si!

To je bilo pred dvema letoma. Nikdar več ni prestopil praga moje trgovinice. Prej sem bil mislil, da je moj oče brezvesten človek. Po zadnjem razgovoru sem vedel, da je bil le šibek človek, šibek in mehak. Pogosto sem se spraševal, ali morda ta njegova šibkost ni v zvezi z njegovo umetniško tenkočutnostjo. Priznam, da odkar sem začel razmišljati o marsičem, tako o zunanjem kot notranjem, sem se polagoma z njim spravil. Privlačnosti tega moža se ni bilo moč ustavljati. Sicer sem ga pa jaz potem še večkrat videl, kajti šel sem na vsak njegov koncert v našem mestu. Pri tem se je zgodilo nekaj čudnega: V sebi sem odkril močno nagnjenje do glasbe in spoznal, da mi nismo, kot je mislila moja mati, neuki ljudje.

In danes sem bil na njegovem pogrebu. Se razume, da sem se držal ob strani. Pred grobnico sem videl duhovnike, slišal sem jih peti in govoriti, videl sem predstavnike države, oblasti, akademij, slišal sem njihove govore; videl sem njegovo ženo in hčer, obdani z zamolklo temnimi tenčicami. Videl sem kako so se ogromni vencji s trakovi in posvetilnimi napisi v zlatih črkah kopičili okoli grobnice. — Ko je bilo slovesnosti konec in so se poslednji pogrebci oddaljili, sem si rekel: Sedaj pa še ti, Martin — in s svojim šopkom sem pristopil k njegovemu grobu, kar je on prav gotovo pričakoval od mene.

Kako je bilo v minulih časih na Radišah

(Po zapiskih L. P. priredil *)

Smola Boštjana iz Tuc

Po Korpičevem odstopu so izvolili zopet Riepana, pd. Hrastnika iz Strančič. Ta pa je po krajši dobi županovanja izgubil veselje do tega posla in ga opustil. Menda je plačalrieko določeno vsoto denarja („grivengo“), da je smel predčasno odstopiti. Za njim je prišel na županski stolček Vigovčnik, pd. Scat iz Zabrda, ki, kot tudi njegov predhodnik, ni znal ne pisati in ne brati. Pri naslednjih volitvah pa je bil izvoljen za župana Pirman, pd. Čebuv, ki pa tudi ni znal brati in pisati. Mesto podpisa je uporabljal pečat („štampljlo“) s svojim imenom. Za pisarja mu je bil neki Lisjak, ki je bil učitelj na Golšovi. Zato je v resnici bila občinska pisarna na Golšovem. Ljudje so venomer godrnjali, češ da je občinska pisarna na drugem koncu sveta. Zahtevali so, da naj bo občinska pisarna vsaj v mejah občine in ne

izven nje. Na vse te očitke je župan Čebuv odgovarjal oblastno: „Če vam ni kaj po volji, jo bom pa naredil v hlevu.“

Tedaj se je zgodilo, da je Jurij Hribernik, pd. Boštjan, kmet v Tucah, gnal par pitanih volov na semenj v Celovec. Ker jih ni prodal, se je z njimi vrnil domov, da jih odžene naslednji teden znova na trg. Med tem pa je zapadel (izgubil veljavo) živinski list. Poslal je svojega sina Markeja v pisarno na Golšovo, da bi tam živinski list podaljšali. Dvanajstletni fant, ki je že hodil v šolo, si pa je mislil, kaj bi neki hodil tako dolgo pot, poldrugo uro na vsako stran. Ko je prišel v gozd, se je skril za grmovje ter tam kar sam „podaljšal“ potni list. Vrnil se je domov in dokument izročil očetu. Ta je v dobri veri, da je zadeva v redu, naslednji četrtek gnal vole v Celovec. Tam so pa ugotovili, da živinski list ni v redu in mož je

bi cesta in bič. Zakaj bi krmili vole v hlevu, ko je meso tako pod ceno! Krake naj si raztegnejo živali in vratove napno, da bodo vlačili na vozu hlode, ne pa gnoja. Denar je v gozdu, na njivi je blato.

„Denar se nam ponuja, Gregor!“ je oblastno prigovarjal Jurij. „Pridruži se nama! Jutri pojdemo k žagarju Ernestu. Zmenili se bomo, udarili bomo v roke in začeli z vožnjo. Njive bo itak hudič požgal.“

Poslušal je Gregor zgovorna soseda. V svoji zagrenjenosti skoro ni našel druge poti. Segli so v roke in določili, da jo mahnejo jutri zjutraj vsi trije na žago. „Iz kmetov bomo postali vozniki!“

Krenil je proti hiši in zavil v hlev. K sivcu in rjavcu je stopil, med rogovi ju je požgečkal in slovesno naznanil: „Hihot volička! Od jutri naprej bomo vozili!“

Zadovoljen je legel na posteljo v šumeče lubje in zaspal. Zunaj se je splašila nevihta. Veter je butal težke kaplje ob šipe. Grmeti in bliskati se je začelo, da se je hiša tresla. V besnem šumenju so udarjala ledena zrna na latnik. Bobnelo je kakor v prepadu. Toča je klestila in razbijalo, se zaganjala in odletala na tla, kjer je v močnih curkih drla voda.

Zbudila se je žena. Svečo je prižgala in z jokajočim glasom molila, Gregor pa je spal in prav nič ga ni motilo neurje. Potres-

moral v luknjo. Dobil je tri tedne zapora, kar je bila sorazmerno mila kazen, kajti ponavadi se je za tako prekršitev dobilo tri mesece. Bil je samo zato tako milo kaznovan, ker ni znal brati in pisati.

Pri naslednjih volitvah pa se je na županski stolček zopet povrnil Vigovčnik, pd. Scat iz Zabrda. Njegov občinski pisar je postal učitelj Franc Grobelnik, ki je deloval na radiški šoli od leta 1895 do 1902.

Sprememba razmer in nastop liberalizma

Ob prelomu stoletja so se pa razmere na Radišah zelo spremenile. Liberalizem, ki se je bil pojavil nekaj desetletij prej med kmeti v celovski in grabštanski okolici, je začel počasi prodirati tudi v naše vasi, posebno v Zabrdo in Strančice, kjer so kmetje imeli večja posestva. Kot imoviti kmetje so se šteli za „boljše“ ljudi in so z nekakim preziranjem gledali zviška na manjše posestnike ter se jih sramovali. Po gostilnah so sedali k svoji posebni kmetijski, „höflarski“, mizi, pri kateri niso trpeli nikogar, ki ni bil njim enak. S še večjim prezirom so pa merili hlapce, dninarje, drvarje in druge priproste ljudi, ki niso imeli nobene posesti.

Vedno so zatrjevali, da so oni kot največji plačevalci davkov glavni vzdrževalci države in občine ter da jim zato gre v občinskih in državnih zadevah glavna beseda, tisti ki plačujejo manj davka, imajo zato tudi manj za govoriti, so menili. Posli, dninarji in drugi, ki nimajo nobene posesti, pa morajo sploh tiho biti, kajti za marsikoga izmed njih ni daleč čas, ko bo onemogel. Takrat bo hodil od hiše do hiše in se kot berač valjal po naših hlevih, so govorili. Nam velikim kmetom bo dalj časa v nadlego kot majhnim (Po stari postavi se je dolžnost vzdrževanja občinskih rezev ravnila po velikosti posestva).

Veliki kmetje so v svoji prevzetnosti začeli misliti, da njim, ki imajo vsega dovolj, ni treba Boga, njegovega blagoslova in njegovih zapovedi. Vera se jim je zdela preživeta stvar, duhovščina in cerkve pa nepotrebne v novem, naprednem času, za čigar pionirje so se proglašali. Zato so sami sebe imenovali „fortšritlerje“. Bila je to menda edina kolikor toliko nemška beseda, ki so jo znali in čudno je, da so se še te z njihovimi praznimi glavami mogli naučiti. Pri vsem svojem „fortšritlerstvu“ so se pa še smatrali za Slovence, čeprav so o Nemcih govorili z nekim občudovanjem. Niso pa marali „črnuhlnov“, duhovnikov („farjev“, kot so rekali) in tistih, ki hodijo vsako nedeljo v cerkev, kjer jih baje duhovniki hujskajo proti njim. V svojo tolažbo so trdili, da so tisti, ki pogosto zahajajo v cerkev pogosto stokrat slabši, kot oni (liberalci), ki gredo le poredko ali pa nikdar v cerkev. Največja opora liberalcev so bili učitelji, ki so povečini te nazore po naših krajih širili. Kot sem že omenil, so bili povečini, razen nekaj redkih izjem, tudi veri in slovenski narodnosti sovražni. (Dalje)

la ga je za glavo: „Gregor, kaj ne slišiš? Križ božji! Toča pada, vse bo oklestilo!“

Malomarno se je obrnil v postelji in zamrmral: „Naj klesti, kakor hoče! Mi bomo vozili!“ Še v sanjah je poganjal: „Hihot! Les! Bistahor! Ohal!“

VOZOVŠKRIPLJEJO

Zjutraj se je prismejalo prekrasno sonce. Ko da je prišlo iz kopalnice, vse umito, sveže in mladostno. Na vrhovih gora in gričkov so se kot bele srajčice sušili prozorni oblaki. Prijetni hladni zrak je plaval nad dolino. Kosi in slavci so peli ko za stavo.

Po dolini pa je ležala ostudna, ledena pošast. Trte so bile okleščene, cvetovi razbiti, turščica poležana in stepena, njive polne blatnih luž in pota razrvana, da ni bilo spoznati več kanalov. Sam vrag se je izkašljaval v tej noči. Skozi sonce se je zlohotno režal razdejanim poljem in uničenim vinogradom.

Po klancu so stopali molče trije možaki. Zdelo se je, da gredo na občino javit sinočnjo škodo in prosit pomoči. Drugikrat so po takem neurju z motikami čistili kanale in nasipali peska v zajedene luknje. To jutro pa so brezbrizno gledali na kupe ledene toče, ki se je nagrmadila ob kamnitih zidvih.

(Dalje prihodnjič)

F GRIVSKI:

4

Vozniki POVEST

„Hej, vodov, vodov, vodov!“ je vabil Markec in mahal z bičem. Vsa čreda je zavila na potok h koritu. Na križpotju je stala Tilka s šibo v roki, da bi zavrnila živino, če bi rinila v zelnik. Gospodar je medtem postajal po hlevu in odprl okna, da bi se prostori ohladili. Dolgo časa je na bapažal živino. Težko so se goveda razvrstila ob koritu, ki je vsled suše pogrešalo vode. Močnejši voli so z rogovi odrivali preplašene krave in tem so potit telički, njih lastni otroci.

Živali so prignali v hlev in Gregor jih je privezal k jaslom.

„Ata, jest!“ je vabila Tilka.

„Kar sami jejte, saj vam bo itak zmanjkalo,“ je strupeno zavrnil Gregor. Obrisal si je roke in zavil preko zelnika v breg.

Oblaki v gorskem kotu so se gromadili, začel je pihati večerni veter. Na brežini pod vinogradom je Gregor sedel. Glavo si je zagrebel v žuljave dlani. Tako potrtega in samega se ni počutil svoj živ dan. Nad njim je šumelo listje na ttrah, pod njim v vasi pa je igrala harmonika in rastla razposajena

pesem fabričanov, ki so pili in plesali na dvoriščih.

„Lej jih, kako uživajo! Denar so potegnili. Lahko njim! Ti pa, Gregor, gospodar in kmet, si brezdenarja! Sproti ti iztrgajo iz rok tiste krajcarje, ki jih dobiš za mleko. Zemlja se je spuntala, kmetijo nese dol, nič več se ne izplača. Ves pekel se je zarotil zoper zemljo. Treba bo poiskati kaj drugega, kar bo donajalo denar. Da, denar in samo denar!“

Nebo se je stemnilo na severu. Krvavi bliski so križali oblake. Veter se je zaganjal vanje ter jih skušal razkropiti. Na jugu proti morju pa so lesketale žarke zvezde in nad griči se je vlekla kakor velikanski trak rdeča zarja, ki je spreminjala barve v temnorumeno, oranžasto in črnomodro. V jamah ob vinogradu se je oglasal čuk, po travnikih pa so zategnjeno cvrčali murni.

S počasnim korakom je odšel Gregor domov. Na poti pred hišo sta ga prestregla soseda. Poznalo se jima je, da sta se navlekla v gostilni. Začela sta ga obdelovati, da je postal mevžast. Suhljati Peter je krilil z rokami in glasno dokazoval, da proti žalosti in skrbem pomaga le ena mast, in to je vino. Onadva z Jurijem da sta že domenjena: pustila bosta ilovico in sovdan, upregla bosta vole in začela vozariti. Naj babe in otroci mečkajo zemljo, možakom se spodo-

†

V globoki žalosti naznanjamo svojim znanec in prijateljem, da je preminul naš ljubljani mož in oče, gospod

MIHAEL LIPNIK

pd. GORNJI ČREŠNIK v MOČULI pri SUHI

dne 2. januarja 1957 po daljšem bolehanju in pripravljen po sprejemu sv. zakramentov. Pogreb našega nepozabnega ata je bil v petek dne 4. januarja na suškem pokopališču ob enajsti uri dopoldne.

ZAHVALA

Vsem, ki so spremili dragega rajnega v tako velikem številu in se udeležili pogreba, velja naša iskrena zahvala. Posebej se zahvalujemo našim bivšim dušnim pastirjem, č. g. dr. Zeichnu iz St. Ruperta pri Velikovu in č. g. Walcherju iz Čač za tolažilne besede v cerkvi in ob odprtem grobu in istotako domačemu g. župniku, č. sestri Gonzagi iz St. Ruperta, vladnemu svetniku dr. Maierhoferju za poslovljne besede ob odprtem grobu, lastniku suškega gradu g. Wutteju, g. dr. Reinhardu in g. Plešivčniku, ki se je poslovil od rajnega v imenu kmečke zbornice, g. cerkvenemu ključarju Francu Potočniku, ki je vzel od rajnega slovo na domu v imenu sosedov, in vsem, ki so darovali vence in se spominjali rajnega v molitvi ter pri sv. daritvi.

Močula — Suha, dne 5. januarja 1957.

ELIZABETA LIPNIK, sopruga

FILIP LIPNIK, oče

BALTAZAR in MARTA LIPNIK, otroka

LLOID AVTOMOBILI

Deželno zastopstvo, delavnica in skladišče za nadomestne dele

A. KRAINER

KLAGENFURT, Ankershoferstr. 57, tel. 44-71

Prispel je model 57. Zahtevajte poskusne vožnje. Na željo pošljemo prospekte!

URADNA OBJAVA

URADOVANJE CELOVSKE OKRAJNE AGRARNE OBLASTI V WOLFSBERGU

Ker se vrši uradovanje za stranke pravnega oddelka Deželne kmetijske zbornice, socialnega zavarovanja in davčno posvetovanje vedno tretji petek v mesecu v prostorih okrajne kmetijske zbornice v Wolfsbergu, je prikladno, da se vrši tudi uradni dan okrajne agrarne oblasti na istem mestu in isti dan.

V prihodnje torej ne bo, kot do sedaj, uradovanje celovške okrajne agrarne oblasti prvo soboto v mesecu, ampak vsak tretji petek v mesecu. Prvi uradni

dan je sedaj potemtakem dne 18. januarja 1957 v prostorih okrajne kmetijske zbornice v Wolfsbergu.

LANDESINVALIDENAMT ZA KOROŠKO

sporoči, da bodo vsi tisti, katerim pripada po zakonu od 17. decembra 1956 višja invaliditeta renta, dobili omenjeno povišano rento izplačano šele 1. februarja 1957. To pa zaradi dodatnega računskega dela. Istočasno se bo izplačala tudi povišana razlika za mesec januar 1957. Vsi tisti, ki pridejo v poštev, so naprošeni, da vzamejo to na znanje in opustijo vsakovrstne reklamacije.

Uradni predstojnik

LODRON

Strokovna trgovina za vaš dom

Beljak — Villach, Lederergasse 12

Prešite odeje (kovrta) — modroci — posteljno perje — inleti — posteljno blago — flanelaste rjuhe — blago za pregrinjala in pohištvo — preproge in tekači — podloge za tla. — Kvalitetno in poceni

Pojasnilo KELAG-a k novim cenam za električni tok

V izvlečku prinašamo glavne točke v pravilno razumevanje ureditve cen, ki so stopile v veljavo s 1. jan. 1957.

Te cene niso nič drugega, kakor one, katere je leta 1951 ministrstvo za promet in poddržavljene obrate določilo in ki so ostale nespremenjene in v veljavi. KELAG (Koroška elektrifikacijska delniška družba) pa je leta 1952 na lastno pobudo dovolila popust na nekatere cene z namenom, da bi popularizirala elektrifikacijo obrtništva, gospodinjstva in kmetijstva in s tem doprinesla svoj delež k stabilizaciji kupne moči valute in dvignila zaupanje v zdrav gospodarski razvoj.

Da je morala KELAG preiti na prvotne, stabilnejše cene, je pripisati mnogim vzrokom, ki so več ali manj povezani med seboj. Gradbeni material, zlasti les, nadalje plače in istočasno izdatki — vse se je po letu 1951 občutno zvišalo. Cene za gradbeni les so se n. pr. dvignile medtem za 64 odst. (nosilnih drogov za električne vode je bilo treba nabaviti v največjem številu), železo in pločevina sta se podražila za 24 odst., cement in opeka za 10 do 14 odst., plače in mezde do 54 odstotkov.

Stroški so torej tako silno narasli, da jih večji dohodki iz večje potrošnje toka ne morejo niti zdaleč več kriti. Izostala je tudi nadaljnja izgradnja energijskih obratov, ker so bili medtem krediti ustavljeni in novih ni bilo mogoče dobiti. Tako mora KELAG danes takorekoč 75 odst. toka „uvožiti“ od drugih avstrijskih energijskih družb. Radi vsega tega je morala KELAG uvesti cene, ki odgovarjajo povprečju v državi. Razlika med dosedanjimi in novimi cenami ni velika. Leta 1951. so bile v veljavi sledeče za posamezne potrošniške skupine:

1. Za gospodinjstvo Tarifa I (H 50): Temeljna cena mesečno za 1 tarifno obvezen prostor 6.50 šil., za 2 tarifno obvezna pro-

stora 9.00 šil., za vsak nadaljnji tarifno obvezen prostor 6.00 šil., delovna cena za kWh 0.50 šil. Tarifa II (H 35): Temeljna cena mesečno za 1 tarifno obvezen prostor 9.00 šil., za 2 tarifno obvezna prostora 13.00 šil., za vsak nadaljnji tarifno obvezen prostor 7.50 šil., delovna cena za kWh 0.35 šil.

2. Za obrt (G) a) za svetlobni tok: Temeljna cena mesečno za prvih 100 W tarifno priključne vrednosti 13.50 šil., temeljna cena mesečno za vsakih začeti 50 W nadaljnje tarifno priključne vrednosti 4.50 šil., delovna cena za kWh 0.50 šil., za energijski tok: Temeljna cena za prvih 500 W tarifno priključne vrednosti 19.00 šil., temeljna cena mesečno za vsakih 500 W nadaljnje tarifno priključne vrednosti 4.80 šil., delovna cena za kWh 0.50 šil.

3. Za kmetijstvo (L) Tarifa I (L 50): Temeljna cena mesečno za prve tri hektarje tarifno obvezne orne zemlje 16.50 šil., temeljna cena mesečno za vsak nadaljnji hektar tarifno obvezne orne zemlje 2.20 šil., delovna cena za kWh 0.50 šil. Tarifa II (L 35): Temeljna cena mesečno za prve tri hektarje tarifno obvezne orne zemlje 21.00 šil., temeljna cena mesečno za vsak nadaljnji hektar tarifno obvezne orne zemlje 2.50 šil., delovna cena za kWh 0.35 šil.

4. Za odjemalce na drobno (K): Delovna cena za svetlobni tok za kWh 2.50 šil., delovna cena za energijski tok za kWh 1.40 šil., delovna cena za svetlobni in energijski tok (mešana cena) 2.00 šilinga.

KELAG se zaveda, da ukinitve dosedanjega popusta ne bo vzbudila veselja, pa svoje odjemalce toka za blagohotno razumevanje tega ukrepa, ki je bil nujen spravo nakazanega razvoja cen. Družba zagotavlja, da bo razumevanje odjemalcev toka smatrala kot svojo obveznost za pospešeno prizadevanje na področju elektrifikacije v korist in napredek vsega gospodarstva.

Bekanntmachung

Allen unseren geschätzten Stromabnehmern ist noch bestens in Erinnerung, daß wir im November 1952 auf die letztmalig im Juli 1951 geregelten Strompreise freiwillig einen Nachlaß eingeräumt und seither auf dieser Basis verrechnet haben. Der Nachlaß sollte unter anderem ein wertvoller Beitrag zu den Bemühungen der Bundesregierung um die für unsere Wirtschaft und uns alle notwendige Stabilisierung der Kaufkraft unserer Währung und zugleich Ausdruck des Vertrauens in eine gefestigte Zukunftsentwicklung sein. Der energiewirtschaftlichen Ausweitung, der Technisierung und Elektrifizierung des Gewerbes, des Haushaltes und der Landwirtschaft sollte im Interesse der Produktivitätssteigerung weiter Raum geschaffen werden.

Der Bedarfsanstieg in den nachfolgenden Jahren war gewaltig. Unsere Energiebereitstellung betrug

1952	231.000.000	Kilowattstunden
1953	238.700.000	Kilowattstunden
1954	286.900.000	Kilowattstunden
1955	358.800.000	Kilowattstunden und
dürfte 1956	425.000.000	Kilowattstunden erreichen.

Um den Anforderungen unserer Stromabnehmer in den Städten, auf dem Lande und weit draußen in den entlegensten Gebirgstälern nachzukommen, mußten die Verteilungsanlagen und Leitungen außerordentlich verstärkt bzw. erweitert werden.

Das gesamte Leitungsnetz umfaßte im Jahre

1952	4325	Kilometer
1953	4603	Kilometer
1954	5167	Kilometer
1955	5827	Kilometer
1956	6211	Kilometer

Die Bereitstellung dieser großen Energiemengen, die heute schon wieder zu mehr als 75 Prozent aus dem österreichischen Verbundnetz beschafft werden müssen, der Betrieb, die Instandhaltung sowie laufende Verstärkung der ausgedehnten Netzanlagen erfordern ungleich größere Kosten. Diese können nur zum geringeren Teil aus höheren Stromerträgen in Verbindung mit der Bedarfsausweitung gedeckt werden.

Leider haben sich die Erwartungen hinsichtlich beständigerer Materialpreise, Löhne und Geldkosten nicht erfüllt. Seit den Jahren 1951/1952 sind in den Kostenrelationen außerordentliche Veränderungen eingetreten. Die Baustoffe, insbesondere Holz, sind erheblich teurer geworden. An die Arbeiter und Angestellten müssen beträchtlich höhere Löhne und Gehälter bezahlt werden, und schließlich haben die Geldkosten stark angezogen.

Die Kostenentwicklung ist somit über die seit dem Jahre 1951 unveränderten Strompreise und vor allem über den von uns im November 1952 noch zusätzlich eingeräumten Nachlaß weit hinweggegangen.

Wir befinden uns nun in der schwierigen Lage, daß wir trotz äußerster Sparsamkeit in der Verwaltung, Zweckmäßigkeit im Planen sowie rationellerem Arbeitseinsatz im Betrieb und unbeschadet einer allfälligen bundeseinheitlichen Regelung in eigener Sache auch an die Einsicht unserer geschätzten Stromabnehmer appellieren müssen.

Wir bitten unsere P. T. Stromabnehmer um gefällige Kenntnisnahme, daß wir den seit November 1952 freiwillig gewährten Nachlaß nach dem 31. Dezember 1956 nicht mehr aufrecht halten können. Demnach werden wir uns erlauben, mit Beginn der Verrechnungsperioden Jänner 1957 bzw. Jänner-Februar 1957 die letztmalig im Juli 1951 behördlich geregelten Strompreise wieder ungekürzt in Ansatz zu bringen.

Die Tarife 1951 für allgemeine Abnehmer betragen in den wesentlichen Gruppen:

1. Haushaltstarif (H)

Tarif I (H 50):

Grundpreis je Monat	
für einen tarifpflichtigen Raum	S 6.50
für zwei tarifpflichtige Räume	S 9.—
für jeden weiteren tarifpflichtigen Raum	S 6.—
Arbeitspreis je kWh	S —50

Tarif II (H 35) (Wahltarif):

Grundpreis je Monat	
für einen tarifpflichtigen Raum	S 9.—
für zwei tarifpflichtige Räume	S 13.50
für jeden weiteren tarifpflichtigen Raum	S 7.50
Arbeitspreis je kWh	S —35

2. Gewerbetarif (G)

a) für Lichtstrom:

Grundpreis je Monat

für die ersten 100 Watt des Tarifanschlußwertes S 13.50

Grundpreis je Monat

für je angefangene 50 Watt des weiteren Tarifanschlußwertes S 4.80

Arbeitspreis je kWh S —50

b) für Kraftstrom:

Grundpreis je Monat

für die ersten 500 Watt des Tarifanschlußwertes S 19.—

Grundpreis je Monat

für je 500 Watt des weiteren Tarifanschlußwertes S 13.—

Arbeitspreis je kWh S —50

3. Landwirtschaft (L)

Tarif I (L 50):

Grundpreis je Monat für die ersten drei Hektar

der, tarifpflichtigen Nutzungsfläche S 16.50

Grundpreis je Monat für jedes weitere Hektar S 2.20

Arbeitspreis je kWh S —50

Tarif II (L 35) (Wahltarif):

Grundpreis je Monat für die ersten drei Hektar

der, tarifpflichtigen Nutzungsfläche S 21.—

Grundpreis je Monat für jedes weitere Hektar

der, tarifpflichtigen Nutzungsfläche S 2.50

Arbeitspreis je kWh S —35

4. Kleinstabnehmertarif (K)

Arbeitspreis für Lichtstrom je kWh S 2.50

Arbeitspreis für Kraftstrom je kWh S 1.40

Arbeitspreis für Licht- und Kraftstrom (Mischpreis) S 2.—

Wir wissen, daß die Zurücknahme des von uns bisher eingeräumten Nachlasses an sich keine Freude auslösen kann, doch sind wir überzeugt, bei unseren Stromabnehmern in Hinblick auf die auch für unsere Gesellschaft nun einmal zwingend gegebenen Kostenverhältnisse, denen wir uns nicht entziehen können, bei sachlich-nüchterer Betrachtungsweise Verständnis zu finden. Dies wird um so leichter fallen, als die Wertschätzung für elektrische Energie in richtiger Erkenntnis mehr und mehr zunimmt und ihre Preise überall dort, wo sie sich im Wettbewerb mit anderen Energieträgern behaupten muß, zum Beispiel beim Elektroherd gegen den Holz- und Kohleherd, beim Elektromotor gegen den Dieselmotor usw., weit auskostenbilliger sind.

Das Verständnis unserer geschätzten Stromabnehmer wird uns um so mehr erhöhte Leistungsverpflichtung sein, als eine gesicherte Stromversorgung im Zuge des Bedarfsanstieges für unsere Wirtschaft und ihre Wettbewerbsfähigkeit lebenswichtig, für jeden Haushalt, für jeden Bauernhof und für jede gewerbliche Werkstatt, wo immer Menschen wohnen und arbeiten, unentbehrlich ist und deshalb ein gemeinsames Interesse von uns allen darstellt.

Klagenfurt, 31. Dezember 1956.

KÄRNTNER ELEKTRIZITÄTS-AKTIENGESSELLSCHAFT